

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

X aastakäik

Kesknädalal, 22. augustil 1928

NR. 32/33

Amsterdami olümpiaadilt 1928

(Eesti Spordilehest)

A/s A Le Coq

London – Tartu

Soovitab oma:

**õlut, mõdu, porteri
ja karastavaid jooke**

tuntud headuses.

M. SEILER'i mootoritehas PÄRNUS.

Soovitab oma tehasest kõigeparemaid kodumaa
S mootorisi, headuse suhtes võistlevad kõige
paremate väljamaa firmadega. Proovitud riiklises
katsekojas 1928. a. — Hinnad odavad. —

Järelepärimistega pöörata: **M. SEILER'i mootoritehas Pärnus, Rääma tän.**
Telefonid: kontor 268, korter 402.

JALANÕUDE TÖÖSTUS JA KAUPlus

M. GOODVILMANN — PÄRNUS

RÜÜTLI TÄN. 51. TELEFON 335.

Soovitab vastupidavaid ja kauneid jala-
nõusid kui ka moeilma värskemaid
uudiseid kingadest — igal ajal suures
valikus. Hinnad õiglased.

Kaitseväe järjekorralise spordi-paraadi päevad.

J. Tõrvand.

Kehaline kasvatus on kaitseväes tähtsamaid küsimusi sõjaks ettevalmistamise alal. Kaitseväes avaneb ajateenijatele sõduritele võimalus kõigiti oma keha karastada, et teenistusest lahkudes füüsiliselt tugevamana oma igapäevase töö juurde asuda. Kaitseväe kaader kehaliste harjutuste varal hoiab alal värskuse ja tervise, mis nii vajalikud kaitseväe teenistusega seotud raskuste võitmiseks ja selleks, et eeskujuks olla neile meie noorsoo massidele, kes iga aasta kaitsevärke kutsutakse. Üldine eesmärk kõige selle juures — tõsta meeskodanikkude tervislik tasapinda, mis siis rahuaaja õpustel kui ka sõjakorral annab meie väikesele kaitseväele suuri paremusi, mis aitab tasakaalustada võitlusesse paisata-vaid jõude.

Meie rahuaaja töö ja elu näitab, et Eesti rahvas üldiselt on küllalt terve. Eriti on silma paistnud see mitmesugustel manöövritel ja suurematel taktikalistel õpustel. Kuid ei tohi jätta allakriipsutamata, et leidub meil ka väga palju noori, kes kehaehituselt nõrgavõitu. See element on suureks koormaks rahuaaja õpustel ning veel suuremaks muutub ta sõja korral.

Kaitseväe kehalise võimete tasapind peab olema võimalikult ühtlane. Siis on kergem juhtida tegevust, on kergem leida lahendust mitmesugustele küsimustele kaitseväe seljataguse elu organiseerimisel. Ühtlase kõrge tervisliku tasapinna loomine on sihiks, mida mööda käib kaitseväge oma eesmärgi poole kehalise kasvatusel alal. Selle tasapinna mõõdupuuks on ühelt poolt saavutused, mis kaitseväelaste spordivõistlustel ülesnäidatakse; teiselt poolt — suurem või vähem tung osavõtmiseks kehalistest harjutustest ja võistlustest.

Rõõmustavana nähtusena võib äärmärgida, et iga aastaga saavutuste kõrgus järjekindlalt tõuseb. Mõne üksiku

erakordse sportlase asemel näeme meie tänapäev kümneid, kuna keskmiste tagajärgede näitajaid on sadasid. Ja kogu kaitseväge hoogsalt teeb tööd kehaliste harjutuste alal. Samuti on suur tung võistlustele. Viimane asjaolu näitab, et noored tunnevad eneses jõuküllust ja neil on tahtejõudu oma isiku maksmapanemiseks spordi alal. Tung võistlustest osavõtmiseks on seevõrra tugev, et käesoleval aastal tuli juba piirata osavõtjate arvu, sest võistluste korraldamine maksab raha, mida meil alati vähe. Tallinnasse on kogunemas sellepärast kaitseväe sportlaste paremad, arvult umbes 400. Võistlustes kohtadel on need sportlased suutnud end maksa panna, et üleriiklistel kaitseväge võistlustel näidata oma võimeid. Neid võistlusi saavad huviga jälgima vist kõik meie kodanikud (peaasjalikult küll ajalehtede kaudu), mis aitab kaasa spordi mõtte edasitungimisele rahva massidesse. Kaitseväge aga omas tervikus on võistluste päevil mõttega ja tundmustega Kadrioru staadionil, kus ausas võistluses iga sportlane tohib võita kuulsust ja tunnustust iseendale ja oma väeosale.

Eriti tunneb huvi võistluste vastu kindralstaap, kuhu koondatud on kehalise kasvatusel töö üldine juhtimine ja korraldamine. Kindralstaap soovib kõikidele sportlastele õnne ja edu ja loodab, et sportlased ja korraldajad omalt poolt kõik teevad, et võistlused õnnestuks. Seda on vaja selleks, et kaasa viia võistluselt kaunimaid mälestusi, ka siis, kui keegi pettub oma lootustes saavutuste alal. Nurjaminekuid tuleb võtta filosoofiliselt, meelestades, et spordi läbi taotletav eesmärk on kõrgem kui rekordsaavutused. Rekordid tulevad iseenesest, kui kavalikult on tööd tehtud, kui sportlasele on võistlusihha ja võidutahet. Veel kord — õnne, jõudu, edu!

Tallinn, 17. 8. 28.

Üleriikliste kaitseväe spordivõistluste kava

22.—26. augustini 1928. a.

22. augustil.

Kell 17 E. S. K. L. staadionil.

1. Võistluste avamine.
2. Tervitused.
3. 400 m tõkkejooks A kl.
4. 100 m eeljooks B kl.
5. 60 m jooks rakm. sv. seitsmev. A kl.
6. 60 m jooks rakm. sv. seitsmev. B kl.
7. 1000 m jooks A kl.
8. 5000 m jooks B kl.
9. Kaugushüpe A kl. (eel- ja lõpuv.).
10. Kolmikhüpe erikl. (eel- ja lõpuv.).
11. Kaugushüpe sv. seitsmev. rakm. A kl.
12. Kõrgushüpe B kl. (eel- ja lõpuv.).
13. Granaadiviske A kl.
14. Granaadiviske B kl.
15. Vehklemine espadronidel ohvitseridele.
16. Vehklemine täakidel üleajateenijatele.

23. augustil.

Kell 8 Allohvitseride kooli lasketiiris.

1. Märkilaskmine sv. seitsmevõistlejatele A kl.
2. Märkilaskmine sv. seitsmevõistlejatele B kl.

Kell 8 Kadrioru ringteel.

1. 10 km jalgrattasõit vabariiet. üldkl.

Kell 10 Piritall.

1. Orienteerimisjooks A kl.
2. Orienteerimisjooks B kl.

Kell 16 E. S. K. L. staadionil.

1. 400 m tõkkejooks B kl.
2. 100 m jooks 40 kg liivakotiga sv. seitsmev. A kl.
3. 100 m jooks 40 kg liivakotiga sv. seitsmev. B kl.
4. 100 m lõpujooks B kl.
5. 200 m eeljooks A kl.
6. 1000 m jooks B kl.
7. Kaugushüpe B kl. (eel- ja lõpuv.).
8. Kolmikhüpe A kl. (eel- ja lõpuv.).
9. Teivaskaugushüpe rakm. B kl. (eel- ja lõpuv.).
10. Kõrgushüpe A kl. (eel- ja lõpuv.).
11. Kuulitõuge erikl. (eel- ja lõpuv.).
12. Kettaheide B kl. (eel- ja lõpuv.).
13. Granaadiviske sv. seitsmev. A kl.
14. Granaadiviske sv. seitsmev. B kl.
15. Kaugushüpe rakm. sv. seitsmev. B kl.

24. augustil.

Kell 9 Piritall.

1. 100 m vabaujumine B kl.
2. 200 m vabaujumine A kl.
3. 400 m vabaujumine erikl.
4. 50 m vabaujumine sv. seitsmev. B kl.
5. 50 m vabaujumine sv. seitsmev. A kl.
6. 50 m vabaujumine rakm. üldklassis.

Kell 16 E. S. K. L. staadionil.

1. 400 m eeljooks eriklassis.
2. 200 m lõpujooks A kl.
3. 5000 m. jooks A kl.
4. 1000 m jooks eriklassis.
5. Teatejooks A kl. 5×500 m.
6. Teivaskaugushüpe rakm. A kl. (eel- ja lõpuv.).
7. Kolmikhüpe B kl. (eel- ja lõpuv.).
8. Kuulitõuge B kl. (eel- ja lõpuv.).
9. Kettaheide A kl. (eel- ja lõpuv.).
10. Soome-Eesti kaitsevägede jalgpalli meeskondadevaheline võistlus.

25. augustil.

Algus järve jaama juures k. 8.

1. 25 km jalgrattasõit üldkl.

Kell 10 Valdekis, algus järvel.

1. Meeskondadevaheline sõjaväe viievõistlus rakmetes.

Kell 16 E. S. K. L. staadionil.

1. 400 m lõpujooks erikl.
2. 1000 m jooks rakm. sv. seitsmev. B kl.
3. 1000 m jooks rakm. sv. seitsmev. A kl.
4. 5000 m jooks eriklassis.
5. Teatejooks rakm. B kl. 5×500 m.
6. Kaugushüpe erikl. (eel- ja lõpuv.).
7. Kõrgushüpe erikl. (eel- ja lõpuv.).
8. Kuulitõuge A kl. (eel- ja lõpuv.).
9. Kettaheide erikl. (eel- ja lõpuv.).
10. Vehklemine espadronidel üleajateenijatele.
11. Vehklemine täakidel ohvitseridele.
12. Jalgpalli lõpuvõistlused.

26. augustil.

Kell 17 E. S. K. L. staadionil.

1. Soome kaitseväe ja Tallinna garnisoni vaheline jalgpallivõistlus.
2. Auhindade väljaandmine.
3. Jalgpalli eelvõistlused korraldatakse ja 24. augustil S. Ü. Õ. staadionil.

Rügemendi taktikaline õppus

Satserinna—Sopegina—Mustaja—Lutepää raionis

29. VII. — 1. VIII. 1928.

Üldolukord. Sinine pool.

Pärast ägedaid lahinguid 27. juuli hommikul Lisitski, Senno, Irboska joonel taandusid rohelised täies korras läänepoolse ja asusid kaitsele Puravitsa Palu, Sabelina, Molnika, Gorohovo üldjoonele.

Siniste IV brigaad, jältades taanduvaid roheliste osi, jõudis 28. juuli õhtupoolikul V. Grabiilovo, Gorelõi Bor, Vasina-Gora, Koselski, Motovii- lovo joonele, kus brigaadi edasitung, vaatamata korduvatele pealetungi katsetele, roheliste poolt seisma pandi.

29. juuli vara hommikul tehti siniste lendurite poolt kindlaks roheliste uute osade olemasolu Mustoja talu, kõrg. 39,3 raionis, umbes ühe kuni kahe pataljoni suuruses jalaväge ja mitmesugused ratsa osad. Sama kuupäeva õhtul kell 2000 märkas siniste õhuluure roheliste kindlustustöid Lutepää küla, kõrg. 39,3 Pääsukesemäe, V. Rääbtsüva üldjoonel.

Eriolukord.

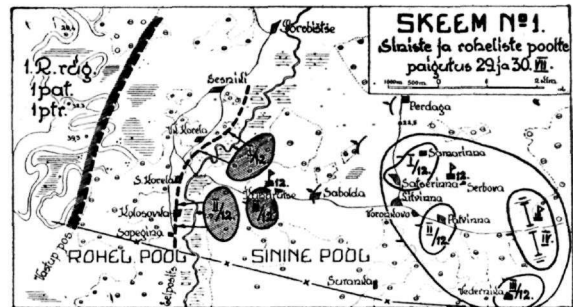
Siniste IV brigaadi koosseisu kuuluv 12. jalaväe rügement ühes juureantud IV suurt. grupiga liikus 29. juulil Sahnitsi-Volkovo raionist Satserinna-Lädina raiooni, eesmärgiga 30. juuli hommikul anda löök roheliste vasakule tiivale Kundrutse — S. Korela — kõrg. 39,3 — V. Nedsäja suunas. Rügemendilt liikumise suunas ette saadetud ratsakomandost ja jalgratturite kompaniist koosnev luursalk põrkas kokku Satserinna küla juures 29. juulil kell 1700 roheliste ratsapiilkonnaga, missugune, peale lühikest tulevahetust, taandus S. Korela küla suunas.

Samal kuupäeval kell 2100 jõudsid siniste luurepatrullid Piusa jõe idakaldale, kus selgus, et kõik Piusa sillad on roheliste poolt purustatud. Roheliste kuulipildujad avasid piilkondade pihta tule kõrg. 30,5 pealt ja V. Korela küla suunast. Üksikud püssipaugud kostsid Sesniki küla suunast.

Kell 2120 tulistas roheliste kerge patareid õreda tulega V. Korelast $\frac{1}{2}$ km idapool asuva silla varemete ümbrust.

29. juulil kell 2200 jõudis siniste 12.

jalaväe rügement, peale 30 km rännakut Satserinna, Samarinna, Vertuskino, Valdino, Vedernika, Litvinna raiooni. (Vaata sk. nr. 1).

Olukord rohelisel poolel.

1. ratsa rüg. laadis end maha Petseri jaamas 28. VII õhtul ja asus Matsurki, Helbi, Vedernika, Vorobi raiooni puhkusele.

29. VII hommikul ratasa rügül sai II brigüülilt käsu asuda kaitsele põhjapoolse kõrg. 45,3 Sopegina Suranka (kõik p. s. a.) joont ülesandega kaitsta kõrg. 39,3 massiivi. Selle ülesande täitmiseks ratsa tema käsutusse anti üks kahur-, üks haubitsapatarei ja üks pataljon.

Vastupanu positsiooni eelserv:

Pääsukesemäe idaserv — kõrg. 39,3, Lutepää külast lõunapool oleva metsa kaguserv ja Lutepää küla.

Eelpositsioon: Piusa läänekallas, ülesandega vaenlast kinni pidada jõe idaserval kuni 30. VII õhtuni. Rügement toimetab luuret Satserinna, Ivanovo-Boloto suunas.

Õppuse I periood.

Lähenedamine, kontakti loomine ja jõe forseerimine.

Siniste 12. jal. rügement ühes juureantud IV srt. grupiga jõudis 29. juulil kell 2200 Satserinna — Vedernika — S. Vertuskino raiooni asudes sinna puhkusele ja pannes välja valveosad Perdaga, Tsütski, Sabolda joonel. rügemendist varem väljasaadetud ratsakomandost ja jalgratturite kompaniist koosnev luur patrull jõudis sama päeva kella 2100 Piusa jõe idakaldale, tehes kindlaks, et kõik Piusa sillad roheliste poolt on hävitatud, ja et jõe lääne kallas vastase poolt vallutatud. Kahest-kolmest

kohast jõe lääne kaldalt avati siniste luurajate peale kuulipilduja püssituli, V. Korela raionis isegi suurtükituli.

Siniste luurajad jäid peatuma Piusa jõe idakaldale ega teinud vähematki katset tungida üle jõe, et vaadata missuguste jõududega jõe lääne kallast roheliste poolt kaitstakse. Samuti polnud näha luure tegevusest, et nad oleksid kogunud jõest ülepääsmise võimaluste kohta andmeid.

Luursalga ülem oli selle tegemata jättnud nähtavasti sellepärast, et temale ei olnud seda tehtud ülesandeks. Energiline ja aktiivne luursalga ülem (ja iga luursalga ülem peab seda olema) oleks teinud seda oma initsiatiivil ja vastavad andmed muretsenud ka siis, kuigi seda ei olnud tehtud temale otsekohe ülesandeks. Rügemendi ülem aga oleks pidanud olema selles olukorras kindlasti rohkem huwitatud tema ees 5 km kaugusel oleva jõe ülepääsmise võimalustest ja teadetes vastase kohta, kes asus jõe vastaskaldal. Ta oleks pidanud andma luursalgale sellekohase ülesande. Nimetatud ülesande täitmine luursalga poolt oleks toonud käesolevasse olukorda palju rohkem selgust ja kergendanud rügüüle alljärgneva ülesande saamisel otsuse võtmist.

29. VII kell 2400 saabub rügemendi staapi brigaadi operatiivkäsik, kus kindlaks määratakse brigaadi pealetungimanööver ja 12. jal. rügemendi osa selles. Brigaad annab peahoobi oma parema tiivaga s. o. 12. jal. rügemendiga Kundrutse, S. Korela, kõrg. 39,3, V. Nedsāja suunas, eesmärgiga läbi lõigata Treeski, V. Nedsāja, Petseri teed, haarates Petseri linna põhjast.

12. jal. rügement sai käsu alata pealetungi 30. juuli hommikul Perdaga, Satserinna, Litvinna, Suranka joonelt üldeesmärgiga läbi murda roheliste positsioon S. Korela, kõrg. 39,3, kõrg. 45,3, suunas ja 30. juulil välja jõuda kõrg. 42,0, Mustoja joonele, kus edu arendada Deksinõ küla suunas.

Vasakult pealetungi toetab 11. jal. rügemendi üks pataljon V. Grabilovo, Zaitsevo, S. Rääbtsüva, kõrg. 45,3 suunas. Rügementide vahejoon: Suranka, Sopeegina, kõrg. 45,3 (kõik 12. rüg. s. a.).

Saadud brigaadi käsul seisab rügemendil ees pealetung. Enne vaja aga üle minna Piusa jõest, mille vastaskallas roheliste poolt alla võetud. Rügemendil on tegemata nii tehniline kui taktikaline jõe luure, mispärast otsust võtta raske.

Rügüül toob rügemendi 30. juuli hommiku koidikul Piusa jõe idakaldale, kus metsase raiooni tõttu neid kerge varjata ja asetab esijoonel I ja II pataljoni (I pat-paremal); III pataljon asub varru Kundrutse küllasse; kumbki esijoonel asuv pataljon saab oma käsutusse I rühma pioneere ja kummalegi määratakse otseseks toetuseks 1 k. patarei; r. patarei jääb rügemendi üldtoetuseks. Vahejooneks I ja II pataljoni vahel: S. Korela (I s. a.) kõrg. 39,3 (II s. a.).

Rügüül loobub ise jõe forseerimise luurest ja paneb selle ülesande esijoonel asuval patüüle peale, andes neile kaardi järele näpunäiteid luure toimetamise kohta. Pataljoni valmisolek jõest üleminekuks määratakse kella 0800-ks.

Jõest üleminekuks on iseenesest raske ja delikaatne operatsioon, raskem kui seda nähtavasti rügemendiüleml alguses arvas, mispärast seda oleks tulnud põhjalikumalt ette valmistada. Kell 2400 sai rügüül brigadist pealetungi käsu ja kell 0500 on pataljoniid juba jõe ääres väljas, aga jõe luure on tegemata. Paistab välja üleliigne ruttamine ühelt poolt ja jõudude hajutamise teiselt. Rügüül pannes esijoonel 2 pataljoni, ei teadnud veel kas mõlemi pataljoni kohalt jõest üle saab või mitte.

Jõe joonele välja jõudes hakkasid esijoonel patüülid rügüüle näpunäidete järele jõe luure toimetama. Pataljoni ülemlad võtavad luurele kaasa pioneer rühma ülemla ja kõik laskurkompaniide ülemlad, kuid puudus luurel r. k. kompüül. Siin unustati see lihtne tõde, et siis kui vastas kallas vaenlase poolt on vallutatud, saab ainult tugeva ja mõjuva tule toetusel jõest üle. Seda tuld suurel määral annavad hästi organiseeritud ja juhitud r. kuulipildujate rühmad, mispärast r. k. kompüül oleks pidanud olema tingimata luurel ja esimeses järjekorras just tema. Rügüül oleks pidanud jõe luurel isiklikult toimetama ja ise võtma juba r. k. kompüülid kaasa.

Mitte ainult esijoonel pataljoni r. k. kompaniid vaid ka varu pataljoni oma oleks pidanud oma r. k. jõest ülemineku toetamiseks välja tooma. Pärast kasutati sealt paar rühma, kuid mitte kõiki. Sarnasel juhtumisel ei ole üleliigne ükski toru, vaid otse hädavajaline on tuleülekaalu saavutamiseks kõik torud hüüdma panna, et sellega üle aidata oma jalgväge. Käesoleval juhusel aga seisis osa r. k. rühmadega varu pataljoni kuulip. kompanii 1,5 km tagapool kasutamata sel ajal kui jõe peal tules oli suur puudus.

Suvised õppused „Kindral Reegi laagris“ suvel 1928.

Sõjaminister ühes oma abi kindral Lilliga ja Inglise sõjaväe esindajaga major Stewart Cox'iga sõjakooli pataljoni kallaletungi jätkimas.

Käesoleva operatsiooni läbiviimiseks ei olnud rügemendil kasutada suurt tulejõudu. Ühe suurtükiväe grupi tuletoetus ses olukorras ei saanud palju pakkuda. Ja kui arvesse võtta, et seegi oli 3 km rindele hajutatud (igal pataljonil oma otsese toetuse patarei) ja et osa rügemendi raskeid kuulipildujaid tulivõitlusest osa ei võtnud, saime võrdlemisi hõreda tule, mis pärast I pataljoni esimene ülejõeminek äparduski.

Patülide ettekannetest rügülide jöest ülemineku võimaluste kohta selgus, et II pataljoni raionis saab üle võrdlemisi kergesti, kuna I pataljonil raskusi võita tuleb.

Siit oleks võidud järeldada, et üleminekut toimetada ainult ühe pataljoni raionis, kus see hõlpsam, koondades siia ka kõik tulejõud ja ülemineku abinõud. Luues esimestest üleminevatest osadest vastaskaldal „sillapea“ oleks järgmiste ülemineku palju hõlpsamini läinud, kuna teises kohas vaenlase tule laiali tõmbamiseks oleks võinud ette võtta väiksema osaga ainult demonstratsiooni.

Kiirsildade üleviskamine pioneeride poolt sündis mõne silla juures ruttu ja korralikult, kuna teiste juures jällegi ebaõnnestus. Ühe silla üleviskamine võttis 6 korda rohkem aega kui teise samase silla ja samastes töötingimustes, mis näitab töö tehnilise drilli mitmesugust tasapinda.

Pontoonsilla ehitamine arenes normaalselt. Töö oleks võinud siiski kiiremini minna, kui meeskonna vahel tööjaotus oleks olnud paremini läbi viidud.

II periood.

Kallaletungi lähtealuse sissevõtmine ja kallaletung.

Juhtimise praktika läbiviimise otstarbel sünnib 30. VII kell 1730 rügülide, grupülide ja patülide vahetus. Rügemendi juhtimisele asudes hakkas rügüld kõigepealt rügemendi seljatagust korraldama, sealjuures lahinguosi asjata ja tegevuseta oodata lastes. Esijärgus asuvad I ja II pataljonid pärast jõe forseerimist vallutasid Piusa läänekaldal (M 1) Sesniki ja kõrg. 39,1 vahel olevad metsad jäädes siin peatuma.

Metsast välja tulles sattusid nad vastupanupositsioonilt antava vaenlase jalaväe tule alla, mis pärast siit edasiminekukuks tuli sisse võtta kallaletungi lähtealus. Rügüli kallaletungi organiseerimise korraldustest ei paistnud välja selget ideed. Samuti puudusid täpsed korraldused kallaletungi lähtealuse sissevõtmiseks. Üldiselt näis rügüli idee endine olevat: anda peahoop rügemendi vasaku tiivaga brigaadi käsus näidatud suunas üle kõrg. 39,3 — Mustoja peale.

Suvised õppused „Kindral Reegi laagris“ suvel 1928.

Sõjaminister kindral N Reek annab seletusi major Stewart Cox'ile lahingkäigu kohta. Paremal kindralid P. Lill ja E. Pödder.

Suuremaid jõudude ümbergrupeerimise ette ei võetud. I ja II pataljon jäid endiselt esijoonele varem näidatud vahejoonega.

Kerged patareid toodi üle jõe, kuna raske ptr. endisele positsioonile jäi. Viimane oli eelmisel päeval positsioonile asetatud kergetest patareidest lähemale, mis pärast tema ümberpaigutamiseks ka tarvidust ei olnud.

Õhtul ja öösi pidid pataljonid lähtealuse organiseerimise hommikuseks kallaletungiks. Pataljonid jäid peatuma ülalnimetatud metsade lääne servale, jättes tähelepanemata, et metsa ja vaenlase positsiooni vahel on veel rida vaenlase poolt allavõtmata künkaid, mille sissevõtmine meie poolt oleks hõlbustanud kallaletungile üleminekut ja tulede süsteemi loomist. See juhus jäeti kasutamata.

Kallaletungi lähtealusel ei olnud küllalt põhjalikult läbi töötatud tulekavad, eriti raskekuulildujate tulede kohta. Nii näiteks puudus I pataljonil vaenlase positsiooni tähtsamate punktide peale tulekoonduused pealetungija tuleülekaalu saavutamiseks. Samuti hajutatud oli tuli II pataljoni lõigus.

Suurtükiväe tulede organiseerimises näis olevat rohkem täpsust ja koostööd jalaväega, kui r. kuulildujate tulede korraldamises.

Kallaletung algas kell 0430. II pataljon, kes peahoobi pidi andma, alustas kallaletungi 2. kompaniiga esijoonel, kõrgustiku 39,3 (Liblemägi), mis vaen-

lase positsioonis komandeeriv ja mis meie vallutamise peaobjektiks oli, äravõtmise oli määratud II pataljonile esimeses järjekorras.

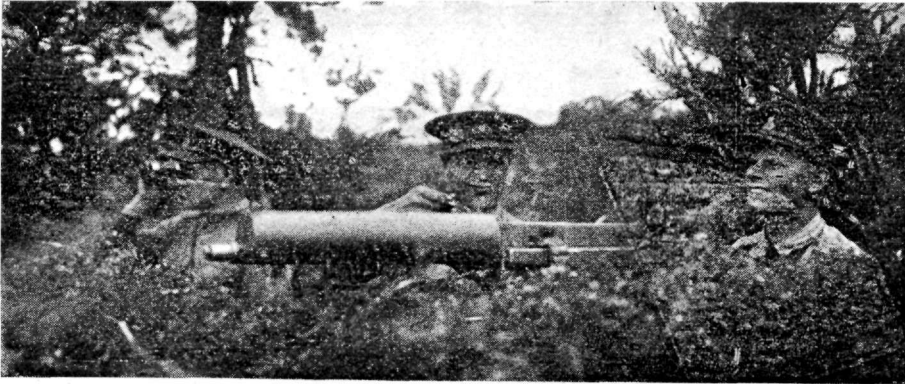
Kõrg. 39,3 vallutamine otse manöövriga on väga raske sel ajal, kui vasakul asuv P ä ä s u k e s e m ä g i, mis kõrg. 39,3 eelset maa-ala flankeerib, veel võetud ei ole.

Kui rüüül nägi, et esimene manööver, kõrg. 39,3 rindelt vallutamine ei õnnestunud, tegi ta korralduse esimeseks Pääsukesemäge ära võtta II pataljoni vasaku tiiva löögiga 5. kompaniiga ja siis ühiselt 16. komp. kõrg. 39,3 vallutamine.

P ä ä s u k e s e m ä e vallutamiseks määras patul aga väga nõrgad jõud, 2 rühma, missuguste pealetung vahekohtuniku poolt seisma pandi ja nad tagasi toodi. II pataljon oli seni 2 komp. kallaletungi katset teinud. Tema varu oli veel kasutamata (peale 1 rühma, mis 5. kompüli käsutusse anti), sellegipärast otsustab rüüül juba oma varu pataljoni mängu panna. Varu pataljon (III pat.) koosneb 7. ja 8. kompaniist ja need viskab rüüül I ja II pataljonide vahekohta. Ei arvestatud küllaldaselt ajaga, mis varu pataljonide tarvis läheb, et esijoonele välja tulla ja kallaletungi lähtealus sisse võtta. III pataljon saab ülesande kallaletungida siis, kui ta seks veel sugugi valmis ei ole, kui ta oma kuulildujatele ei ole suutnud veel tule ülesandeid anda jne.

Samal ajal sünnib rüüülide vahetus ja uus rüüül jätkab kallaletungi organiseerimist.

Sõjakool Petserimaal laagris suvel 1928.

Raske kuulipilduja
tulistas

III periood.

Rüüglide vahetusel tekib rindel seisak. Võetakse ette ümberpaigutusi. III pataljoni 9. komp., mis oli I patüli käsutusse antud, tuuakse III patüli käsutusse tagasi. Mitte täpse korralduse edasiandmise pärast satub aga kompanii alles hiljem III patüli käsutusse. Samuti koondatakse kokku III pataljoni r. kuulipildurite komp. Rüügl otsustab rügemendi manöövri läbi viia järgmiselt: kõige pealt II pataljoniga löök anda rüg. vasaku tiivaga, vallutades *M a r d i m ä e* ja *P ä ä s u k e s e m ä e* seljandikud. Siit flankeeriva tule alla võtta kõrg. 39,3 ja III pataljoni rindelöögiga kõrg. 39,3 vallutada. I pataljonil vallutada *V o r s t i m ä g i* ja *L u t e p ä ä*. (Vaat. sk. nr. 2).

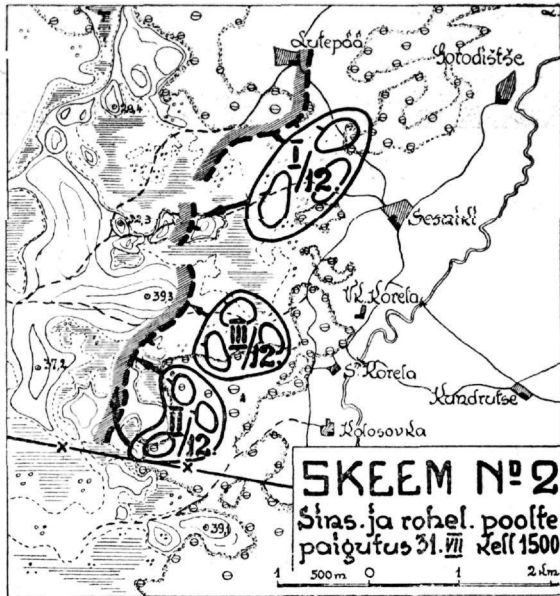
Vastavalt sellele kavale olid organiseeritud ka suurtükited.

Enne kallaletungi algust anti lühikesed tulelöögid tähendatud punktide pihta vaenlase positsioonis. Sarnane vaenlase ülesäratamine oleks pidanud ära jääma, sest neil lühikestel löökidel ei võinud olla suuremaid tagajärgi. Suurtükitud oli tegelikult vaja kontsentreerida ainult nende jalaväe osade ette, kes kallaletungile asusid.

Pärast esimeste märkide vallutamist sündis suurtükitele edasinihutamine jälle kõikide pataljonide ees ühetasaselt jaotatud, kuna tegelikult oleks pidanud tuld kontsentreerima teatud momentideks ainult üksikute punktide pihta, jalaväe edasitungivate osade ees, mis oleks annud palju reaalsemaid tagajärgi.

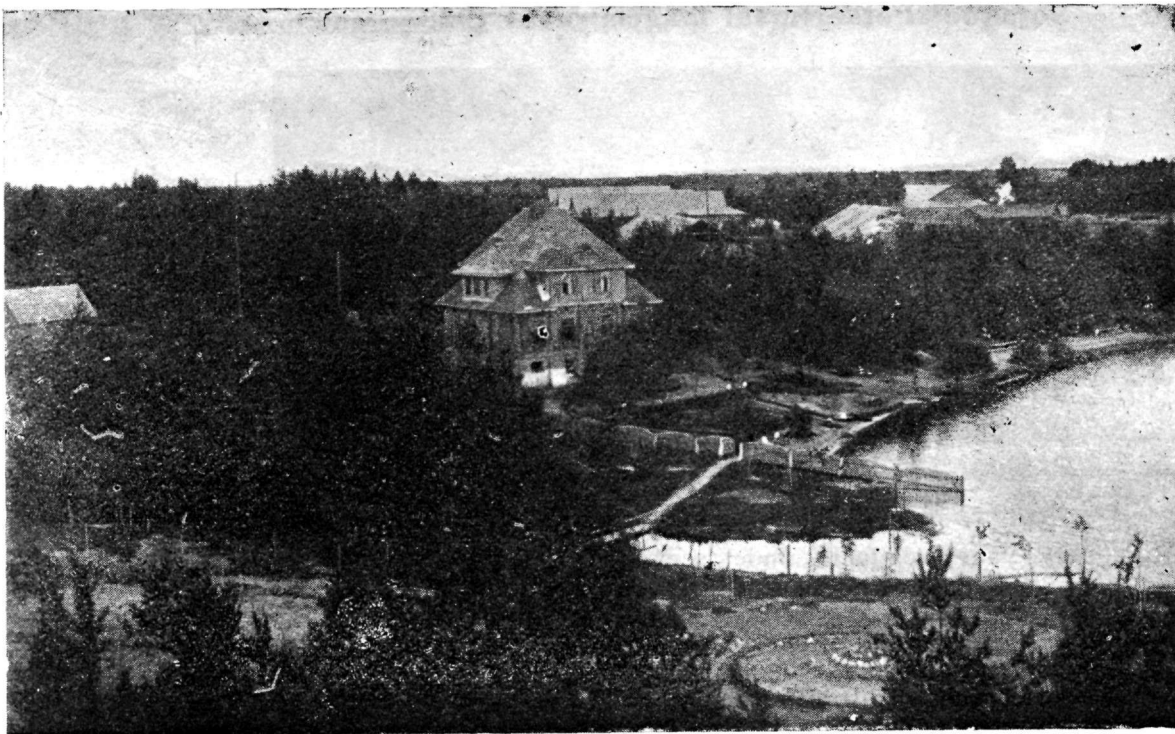
Raske kuulipildujate tule organiseerimisega sündis ka seekord viperusi. R.-k. polnud õigel ajal ülesannet saanud, viitsid aega kasutamata, oodates ülevalt korraldusi. Tuleülesannete andmine r.-kuulipildujatele jättis sageli palju soovida. Enne

kallaletungi algust võis leida siin ja seal r.-kuulip. rühmi, kellele ei olnud antud täpset ülesannet.

Piirduti näit. laskesuuna määramisega ja rohkem midagi. Jalaväe eeskiri II osa näeb ette r.-k. täpsete ülesannete andmist, kus tähendatud olgu kuhu, millal ja misugust tuld anda tuleb, luues ühtlasi kindla side selle osaga, kelle kasuks r.-k. tulistab. Selle reegli elluviimine ei ole veel üldiselt läbi läinud.

Tuli ette ka juhuseid kus r.-k. paigutati halvasti positsioonile, sarnastele kohtadele, kust nad ei saanud täita oma ülesannet. Üldiselt olid sel perioodil löögid õieti suunitud ja loodud enam-vähem olukorrale vastav tulekava, mis pärast rügemendil õnnestus *P ä ä s u k e s e m ä e*, kõrg. 39,3 ja *V o r s t i m ä e* kõrgustiku vallutada.

„Kindral Reegi laager“ 1928. a. laagriperioodi lõpul. Üldvaade.

IV periood.

Kaitse organiseerimine.

Sinise poole pealetung lõppes momendil, kui nad olid vallutanud vast kitsa riba Lillemäe massiivi idaservast. Suurem osa sellest massiivist jäi rohelisele poolele.

Olles vaenlasega kõige lähemas kontaktis, tuli sinisel poolel lahing katkestada ja samal ajal kaitsele asuda. Sarnases olukorras kaitse organiseerimine on raske ülesanne. Igal momendil tülitatud vaenlase tulega on ümberpaigutused raskesti läbiviidavad ja esiosade varustamine tülikas.

Rügel otsustas esijoonele kaitsele asetada III ja II pataljoni tõmmates I pat. varru. Viimasel olid 2. päevases operatsioonis suuremad kaotused.

Rügement rippus Lillemäe massiivi küljes ainult kitsal maa-alal, mispärast tal tugevate seisukohtade loomise võimalust ei olnud ja vaenlase vastulöögid oleksid võinud saada rügemendile hädaohtlikuks.

Seda täbarat seisukorda oli vaja varude vastava ümberpaigutamisega kindlustada ja viimastega luua positsioonile vastav sügavus. Rügemendi varu paigutamine oli läbi viidud õieti, kuna seda kõigi pataljoni varude kohta ütelda ei saa.

Näiteks oli II patül asudes esijoone kompaniidega väga kitsal maa-alal Pääsukese-mäe seljandikul, sama seljandiku peale toonud ka oma varu.

Oleks vaenlane oma vastulöögiga siin kusagil läbi murdnud, siis ei oleks vist jäänud pataljoni peatuma enne jõge. Sarnane väike sügavus ses olukorras oli, võib olla, liiga ettevaatamata otsus.

Lillemäe massiivi idaserv oma rohke kungastikuga pakkus palju võimalusi flankeriva tulesüsteemi loomiseks. Seda olidki automaat riistad suurel määral kasutanud. Osa relvade juures oli relvade asukohad mitte kõige paremini valitud. Tuli ette r.-k. paigutusi sarnastes kohtades, kust nad oma ülesandeid täita ei saanud, nagu hommikusel kontrollimisel selgus.

Osalt tuli see sellest, et kaitsele üleminekuga osade ümberpaigutamine õõsi ette võeti, mispärast õõsi kohaletoodud relvu ei saadud küllalt hästi paigutada.

Õppusest osavõtnud üksused, kes neli ööd-päeva lahingtegevust vahetpidamata kaasa tegid, näitasid üles palju püüdmist ja head tahet, mida sõjaminister kindral Reek, kes isiklikult kõik need päevad hommikust õhtuni õppusi jälgis ja nende juhtimisest aktiivselt osa võttis, õppuste lõpul alla kriipsutas. —mp.

Vabadussõjas langenud Põlva kangelastele mälestussamba avamine 29. VII 1928

Pidulik päev algas kell 10 hom. vaimuliku talitusega kirikus, millele järgnes kell 12 mälestussamba avamine ja paraad.

Mälestussamba komitee esimees hra Jänes pööras lühikese päevakohase kõnega rahva poole, ning palus Vabariigi Valitsuse esitajat kol. Trossit mälestussammast avada.

Kolonel Trossi avas järgmise kõnega mälestussamba:

Põlvalased! Täna on Teil suur pidupäev, mis ületab kõik eelmised. Täna ei pidutse ükski põlvalane, vaid ühes Teiega kogu Eesti rahvas.

Täna 10½ a. tagasi, kui kutsus meid vabaduse tung lahingväljale, siis oli põlvalane üks esimestest, kes kalli kodu kaitses oma rinnaga vaenlasele tee sulges.

Nii palju isamaa poegi pidid oma elu ohverdama vabadusele. Nende ennastsalgavate kangelaste mälestus ei tohi iialgi kustuda, ta peab püsima põlvest põlve.

Orkestri pidulikul helidel vabaneb nägus sammus kattedest.

Sellele järgneb mälestussamba pühitsemine Lutheruse ja Greeka-Katol. kombejärele.

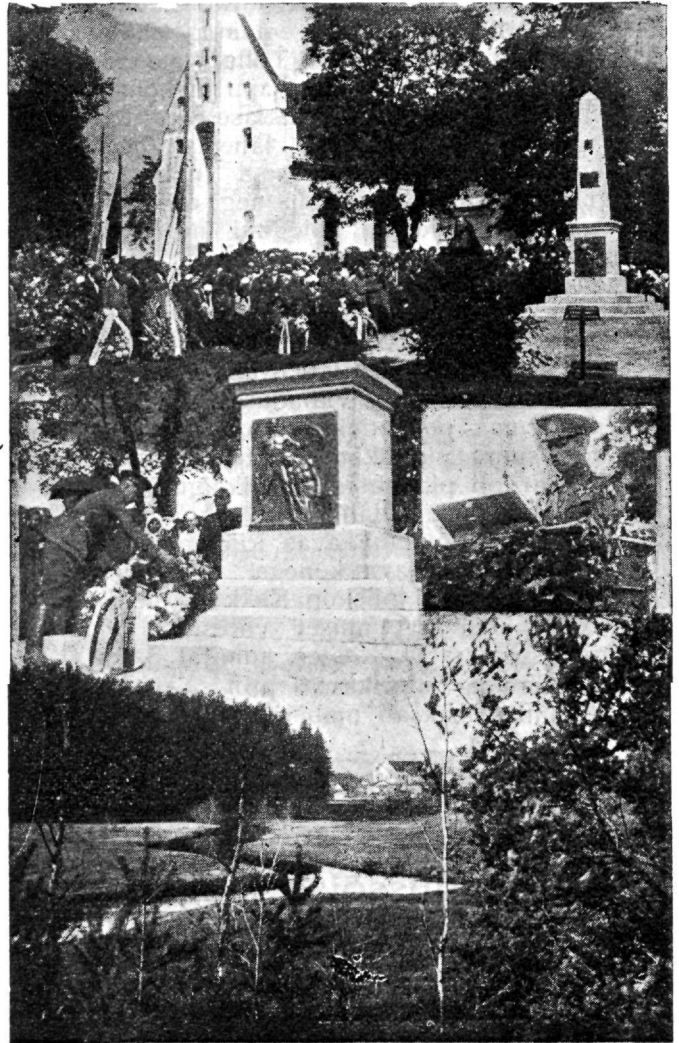
Pärgasid aetasid Vab. Val. ja sõjaministri nimel kaitseväe poolt kol. Trossi, Võru maavalitsuse poolt hra Mägi. Peale nende asetati pärjad kaitseliidult, Võimela põllutöökoolilt ja paljudelt teistelt kohalikest seltsidelt ja organisatsioonidelt.

Avamise aktusele järgnes paraadi marss, Sõjakooli, kohaliku kaitseliidu ja tuletõrje poolt. Paraadi võttis vastu sõjakooli ülem kol. Trossi ühes mälestussamba komiteega.

Kell 5 p. l. järgnes kohalikus leeritoas kutsutud külalistele pidusöök, kus peeti rida kõnesid. Öhtu kell 9 algas Põlva seltsimajas pidu, mille sissetulek läks mälestussamba kulude puuduva osa kattedeks.

* * *

Mälestussamba püstitamise idee tõsteti üles agaramate Põlva seltskonnategelaste poolt juba 1920. a., mil ka komitee loodi. Annetustest ja korjandustest saadud esialgsete väikeste summadega kuulutati välja kavandite võistlus. 20. dets. 1920. a. tunnistati vastuvõetavaks kunstnik Eller'i kavand. Rahalise kitsikuse tõttu jäi tegevus vahepeal soiku, kuni 3. okt. 1926. a., mil pandi nurgakivi. 10. sept. 1927. a.

Üleval: Ausamba pühitsemine Õigensu vaimuliku poolt. Vasakul rida pärgasid.

Vasakul: Sõjakooli ülem asetab esimese pärja ausamba jalale Vabariigi valitsuse poolt.

Paremal: Sõjakooli ülem avamiskõnet pidamas. All: Vaade Põlvale.

anti mälestussamba ehitustööd väljapakumise teel Räpina kivitöösturile hra P. Kirotaskile 325.000 senti eest. Kujundid sambal lasti valmistada Tartus „Teguri“ tehases. See maksis 70.000 senti. Üldse läks sammus maksma 450.000 senti, millest avamispäeval puudus veel 150.000.

Sammus on valmistatud kodumaa kivist, umbes 4 m kõrge, väga meeldiv. Mälestussamba asukoha valik — keset Põlva alevikku — on õnnestunud.

L—ks.

Mälestus- ja ausammas Saaremaa kangelastele avati 29. juulil 1928. Kuresaares.

Surres hüüdis Tõll: Kui sõda korra maal, siis tulge äratage mind. Ehkki karjapoisid pahandasid Tõllu, manades ta vaimu välja mitte õigel ajal ja kohal, kuid Tõll ei saanud olla väiklaselt kättemaksja sellele, mis alati kõige lähemal õige kangelase südamele — oma maale ja rahvale. Kui saabus aeg, et Tõllu rahvas võis võidelda jälle kui muistsetel aegadel vabana sõdurina, oma relv käes, sissetungija vastu, siis tõusis Tõll ja nägematult juhtides viis omad pojad kangelastegudele ja võidule...

29. juulil püstitati Kuresaares au- ja mälestussammas Vabadussõjas langenud Saaremaa poegadele. Seda päeva pühitsetes suure pidulikkusega terve saar. Kuresaar oli piduehtes, rongikäigud, ennenägematu hulk külalisi.

Mälestussamba avas Riigivanem hra J. Tõnisson sütitava kõnega. Vaimuliku talituse toimisid piiskop Kukk ja metropolit Aleksander. Avamisel viibisid Põllutöeminister hra O. Köster, admiral Salza j. t.

Samba autoriks on prof. A. Adamson. Sammas maksab umbes 10.000 krooni.

Moment mälestussamba avamisel 29. VII 1928. Kuresaares. Riigivanem J. Tõnisson kõnetoolil.

Mälestustahvel Vabadussõjas langenud Ridala kihelkonna poegadele avati 5. augustil 1928. Ridala kirikus.

Ridala kirik on vanemaid Eestis, ta seinakividesse on raiutud aastaarv „1189“. Mitte kaugel kirikust (vähe üle km) asuvad muistse Rotaalia vanema maalinna jäänused. Kuulsad olid vanad rodalased vapruselt ja rikkuselt: kindlal käel valitseti merd ja randa, kulda mõõdeti kümnetes ja kümnetes leesikutes.

Väikesest Ridala kihelkonnast on Vabadussõjas langenud 9 meest. Üheksa kangelast andis kodumaale ta vabaduse võitluses väike Ridala kihelkond, — sest kangelasteks võime julgesti nimetada neid, kes võitluses jätsid oma elu. See võrreldes suur kangelaste arv tõendab, et muistsete rodalaste vapper meel on edasi kantud põlvest põlve. Et jäädvustada Vabadussõjas langenud oma poegade mälestust, kogusid ridalased oma muistse traditsioonirikka kiriku ja auväärt hallpea õpetaja ümber. Otsustati muistse kiriku

väärtuslike esemete arvu rikastada ühe väärtuslikumimaga — Vabadussõja kangelaste mälestustahvliga.

5. augustil avati see mälestus- ja autahvel. Kantsli kõrval maitserikkalt valmistatud mustgraniidist tahvliilt saavad nüüd põlvest põlve särama sinna kuldtähtedel raiutud meeste nimed. Piduliku jumalateenistuse avamisel pidas ja mälestustahvli õnnistas piiskop Kukk. Mälestustahvli avas südamlikult lihtsatel sõnadel koguduse nõukogu esimees hra M. Rüü. Ta kõneles umbes: „Ridala koguduse ja nõukogu nimel tervitan kõiki teid, kes olete tulnud siia meie rahva mitmele põlvele armsaks saanud Kotta, kuhu meie nüüd üles paneme mälestustahvli neile kihelkonna poegadele, kes jätsid elu võideldes Isamaa vabaduse eest. Kuigi nüüdne Ridala ei ole suur ja rikas, kuigi suur ei ole nendegi arv, kelle nimesid võisime

raiuada siia tahvlile, kuid Jumala abiga tahame alati kaasa võidelda Eesti ja vabaduse kaitseks, sest üliarmas on meilegi me väike kivine Ridala, vaba Eesti vähemaid osi...“

Mälestustahvli avamisel öeldi tervitust ja pandi pärjad: Vabariigi Sõjaministrilt ja Kaitseväljal major E. Ahman, Maavalitsuselt hra J. Aljas, põllumeeste seltsilt endi-

ne Maavalitsuse esimees hra Saar, Kaitse-liidult pealik Leopas, Haapsalu kaunistuse seltsilt hra O. Eilandt, Viljandi praostkonnalt õpetaja Tamm, kohalikult piimatalituse ühingult hra Mutso jne.

Õpetaja hra Hoffmann kandis ette tahvli tekkimise ajaloo ja kulude aruande.

Avamisele kirikus järgnes kirikuplatsil paraad kaitseliitlastelt. E.

Lippude annetamine 9. ja 6. Jalaväe rügemendile 8. VII 1928. Pärnus.

Adress, mis üle antud 9. jalaväe rügemendile 8. VII 1928.

9. jalaväe rügemendi vaprad kaitseväljalased!

Täna võtate vastu lipu Pärnu linna ja maa rahvalt.

Olgu see lipp Teile vaba Eesti kaitsmise püha kohustise, üheksanda rügemendi au ja kogu rahva lahutamatuks tervikuks liitumise sümboliks.

Olge valvel selle lipu all, et keegi ei tõstaks kätt Eesti kodukolde, ega Eesti põhiseadusliku korra vastu!

Pärnu linna ja maa rahvalt 9. jalaväe rügemendile 8. juulil 1928. a. annetatud lipu väeosa külg.

Mustal tagapõhjal kullakarva stiliseeritud lövi hoiab esimeste käppade vahel kilpi Pärnu linna ja maa vapiga. Pealkirjad, kullakarva.

See lipp on käsk Teile Pärnu linna ja maa rahvalt: Võideldge Eesti demokraatliku vabariigi, tema rahva, tema vabaduse eest viimse meheni, viimse veretilgani!

See lipp on õnnistus Teile Pärnu linna ja maa rahvalt: olge kangelased Lembitu vaimus, nagu seda olid Teile eelkäijad, kes lunastasid vabaduse kangelaslikus võitluses, milliseid tunde ajalugu vähe. Tiivustagu kangelaste kuulsusrikkust Teid uutele vägitagedele, kui seda kunagi peaks Teil nõudma kaifi kodu ja õnnistusrikka vabaduse kaitsmine, peaks nõudma Eesti rahvas, kelle lahutamata osa on meie vapper kaitseväge.

See lipp on töotus Teile Pärnu linna ja maa rahvalt, kelle vaimust ja verest sündis (16. jaan. 1919. a.) IX rügement: seisame Teile taga kui üks mees, valmis Teid toetama kogu armastuse ja jõuga Teile pühas kodukaitse töös.

Pärnu linna ja maa rahva kustumata poolehoidu ja igavese õnnistuse embleemina kandke seda lippu auga nagu see vääriline kangelastele.

Pärnus, 8. juulil 1928. a.

Pärnu linna ja maa rahva nimel, Pärnu kaitseväe lipu komitee liikmed: (allkirjad).

J. Markson,	O. Kask,
M./V. esimees.	Pärnu linnapea.
J. Kukk.	
L. Rosenberg.	A. Jürvetson.
L. Kask,	
F. Tannebaum.	A. Soosaar.
Ed. Nukk.	Joh. Tamm.

Adress, mis üle antud 6. jalaväe rügemendile 8. VII 1928.

6. jalaväe rügemendile.

Eesti iseseisvuse süünd on suurel määral meie vabariigi kaitseväe teene. Kangelaslikus võitluses palju korda tugevama vaenlase vastu täitis ta rahva aastasadu kestnud ühistuse ja veriseis lahinguis viis Vabadussõja võidurikka lõpuni, viis meie kalli kodumaa vabadusele ja iseseisvusele.

Nende rahvapoegade ridades, kes surmapõlvavalt astusid välja Eesti vabaduse kaitseks,

omas silmapaistva koha 6. jalaväe rügement. Tema ümber koondusid Pärnus 1918. a. hilissügisel rahva parimad pojad ja tõttasid vaenuväliale, et purustada ahelad, millega taheti uuesti köita Eesti rahvast.

Suured on 6. jalaväe rügemendi teened meie iseseisvuse saavutamisel. Meelestagem hiilgavate võitudega kroonitud rügemendi lahinguid

Võnnu linna all, Riia väravatel, Pihkva taga ja Narva kallastel. Suremata vägitegusid on 6. jalaväe rügement korda saatnud neis ja paljudes muis lahinguis ja raiunud oma nime kangelaste nimestikku.

Kustumata kangelastegude hindamiseks, süga-

Pärnu Naisühingult (6. jalaväe rügemendile 8. juulil 1928. a. annetatud lipu väeosa kütg.

Pariisi-sinisel tagapõhjal stiliseeritud põhjakotkas hoiab künte vahel kilpi Pärnu maa ja linna vapiga. Kotkas ja pealkirjad hõbekarva.

va lugupidamise ning tänutunde avaldusena teenete eest meie kodumaa vabaduse päästmisel, annetab Pärnu Naisühing 6. jalaväe rügemendile lipu.

Tuletagu see lipp kodumaakaitsjatele ka tulevikus alati meelde, et isamaad kaitsta — on püha kohustus, mida täita tuleb igasuguses olukorras, raskuse määra peale vaatamata, kogu ihu ja hingega, viimse veretilgani.

Kõvendagu see lipp sidemeid rahva ja kaitseväge vahel ning aidaku ta kaasa, et rahvas ja kaitseväge alati kuuluks ühemeelsesesse lahutamata rahvaperre.

Olgu see lipp rügemendile kindlustuseks, et kaitseväge mure on rahva mure, kaitseväge rõõm — rahva rõõm.

Olgu see lipp kalli kodu kaitsjatele nende pühas töös — õnnistuseks emadelt, õdedelt ja abikaasadelt, perekonnalt ja kodult.

Olgu selle lipu all rügement ka tulevikus alati valmis kõikumata kaljuina kaitsma isade ja vanemate vendade verega kätte võideldud Eesti rahva kõige kallimat vara — vabadust ja iseseisvust!

Pärnus, juulil 1928. a.

Pärnu Naisühingu nimel:

Juhatus: (allkirjad) S. Tõnisson,
E. Grosman,
E. Sepp,
M. Isak,
J. Kornfeldt,
S. Kehkla,
A. Pulma.

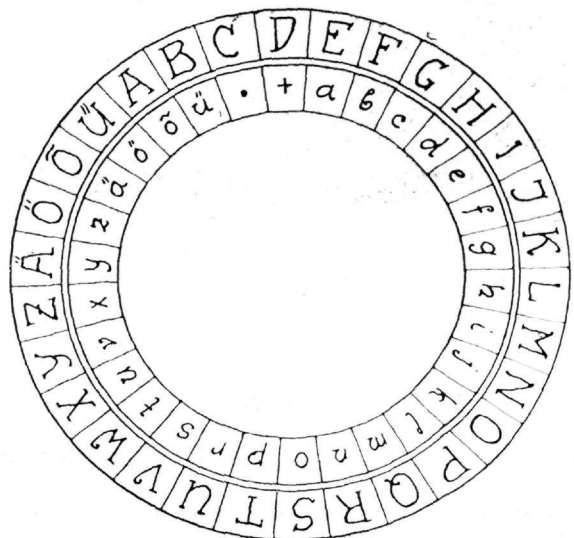
Shifrist.

III.

Kriptograaf. Muutliku baasiga asendusshifrite hulka kuulub ka kriptograaf. Kriptograaf koosneb harilikult kahest papp või metall ringist, missugused tsentrumis ühendatud on. Ülemine ring on väiksem, alumine suurem. Alumise ringi asemel võib olla ka ruudukujuline papp või plekk. Pealmise ringi välisäärele ja alumise ringi (ruudu nähtavale osale pealmise ringi serva lähedale kirjutatakse kokkulepitud järjekorras algteksti ja shifri tähestikud (või numbrid). Shifreerimist alatakse kriptograafi mõlemaid ringe asetades teatud kokkulepitud seisakusse. Teatud hulga tähtede või gruppide shifreerimise järele ülemine ringi pööratakse kokkulepitud uude asendisse alumise ringi suhtes jne. Seega igale ülemise ringi seisangule (neid võib olla 25—30) vastab eritähelik. Sisuliselt kriptograafi võib võrrelda Vegenère'i tabeliga.

Täielikumal kriptograafil võib leida peale tähtede ka kirjamärke ja arvusid ning nende reeglites näha ette mitmesugused võtteid algteksti tähtede sageduse varjamiseks.

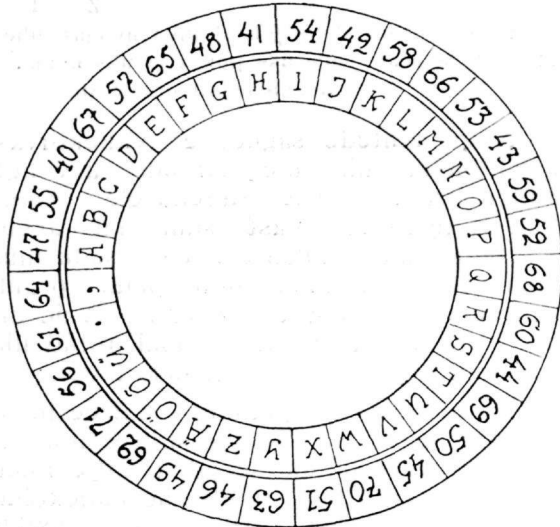
Allpool toon lihtsama kriptograafi näite:

Selles näites ülemine väiksem ring sisaldab algteksti tähestiku ja tema praeguses asendis algteksti A vastu seisab shifri tähestiku E täht. Kriptograafi shifri

tähestiku asemele võime asetada välimisele (suuremale) ringile numbrilised shifri elemendid, missugused shifrogrammi kokkuseadmisel viie kaupa gruppidesse jaotame.

Allpool toon kriptograafi näite numbriliste shifri elementidega:

Näiteks shifreerime selle kriptograafi järele teksti „Side tehniliseks korraldajaks on rügemendi sideülem.“

Selle juures peame kinni järgmistest reeglitest:

1) Pärast viie tähe shifreerimist pööratakse ülemine ring 3 jaotuse võrra paremale.

2) Shifreerimist alata ülemise ringi seisakus A — 47.

Siis saame:

S I D E T E H N I L I S E K S
 44 54 67 57 69 41 58 68 66 59 59 63 58 68 63
 K O R R A L D A J A K S O N R
 69 51 49 49 42 51 52 53 45 53 46 55 56 71 47
 Ü G E M E N D I S I D E Ü L E M
 52 63 70 61 70 40 63 56 41 56 62 71 45 67 71 41

Loomulikult tuleb nüüd saadud numbrite rida korraldada gruppidesse harilikus korras.

Deshifreerimine sünnib sama lihtsalt, kui shifreerimine. Ainult ei tohi unustada ülemise ringi pöörämist kokkulepitud elementide deshifreerimise järele samas suunas, nagu shifreerimiselgi.

Nii shifreerimisel, kui ka deshifreerimisel eelpool toodud näites on algteksti A asetused järjekorras sarnased, kus A tähendused on: 47, 67, 48, 42, 53, 52, 44, 45, 63, 62, 61, 55, 57, 41, 58 jne.

Kriptograafide sarnaneb n. n. redel või

riivshifr, kus sisuliselt kriptograafi ülemise ja alumise ringide tähestikud on asetatud ainult liikuvatele papp ribadele (riividele).

Korduva tähestikuga numbriline shifr kuulub muutliku baasiga asendusshifride hulka. Selles shifris igale üksikule algteksti tähele vastab rohkem kui üks tähendus (välja arvatud võõrakeelsed tähed). See shifr pakub võrdlemisi suuremat kindlustust deshifreerimise vastu, kuna temas sagedamini korduvate tähtede jaoks on olemas kõige enam numbrilisi tähendusi. Üldisesse tabelisse sarnaste shifrite juures paigutatakse ka numbrid ja kirjamärgid.

Lihtsam näide korduva tähestikuga numbrilisest shifrist tabelil 10×10 oleks järgmine:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
0	q	t	x	o	i	m	!	b	o	e	0
1	u	l	õ	.	õ	c	9	ü	t	(1
2	v	e	b	s	y	d	k	j	l	õ	2
3	h	4	u	2	p	a	,	z	e	a	3
4	n	;	g	n	a	r	w	i	6	s	4
5	p	ü	d	u)	r	3	f	:	l	5
6	u	ä	j	v	-	h	ö	s	/	m	6
7	a	i	m	ä	g	r	k	t	5	k	7
8	i	l	8	?	s	l	7	e	d	t	8
9	e	,	s	a	l	.	t	i	u	:	9
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	

Eelolev shifr on korratu baasiga ja sellepärast seda tabelit saab kasutada ainult deshifreerimiseks. Shifreerimiseks aga peab kokku seadma erilise shifreerimise tabeli, kus teksti elemendid oleksid korraldatud tähestiku järjekorras.

Shifreerimise tabel näeb välja järgmiselt:

- A — 35, 39, 44, 70, 93
- B — 07, 22
- C — 15
- D — 25, 52, 88
- E — 09, 21, 38, 87, 90
- F — 57
- G — 42, 74
- H — 30, 65
- I — 04, 47, 71, 97, 80
- J — 27, 62
- K — 26, 76, 79
- L — 28, 59, 81, 85, 94
- M — 05, 69, 72
- N — 40, 43
- O — 03, 08
- P — 34, 50
- Q — 00
- R — 45, 55, 75
- S — 23, 49, 67, 84, 92
- T — 01, 18, 77, 89, 96
- U — 10, 32, 53, 60, 98
- V — 20, 63
- W — 46
- X — 02
- Y — 24
- Z — 37
- Ä — 61, 73
- Ö — 14, 66
- Õ — 12, 29
- Ü — 17, 51

Numbrid:	Kirjamärgid:
0 — 03, 08	. — 13, 95
1 — 11	, — 36, 91
2 — 33	; — 41
3 — 56	: — 58, 99
4 — 31	— — 64
5 — 78	(— 19
6 — 48) — 54
7 — 86	/ — 68
8 — 82	? — 83
9 — 16	! — 06

Seligmann'i shifreerimise aparaat. See aparaat oli Maailmasõjas tarvitusel Belgia sõjaväes shifrogrammide vahetamisel väekoonduste staapide vahel.

Aparaat koosneb:

- shifri lauast 10×10 ruuduga ja
- kahest liikuvast lindist shifri laua ülemisel ja vasakul äärel.
- karbist, missuguse sees asuvad 4 lindi rulli.

Shifri lauale on paigutatud korrapäraselt tähestik, numbrid ja kirjamärgid punkt ja koma. Liikuvatele lintidele, missugused kumbki libisevad üle 2 rulli on peale kirjutatud korduvalt numbrid 0-ist kuni 9-ni. Need numbrid on asetatud lindile sarnaselt, et nemad lindi seisimisel täpselt peatuma jäävad shifri laua horisontaalsete ridade ja vertikaalsete tulpade kohale. Aparaadi shifri elemendid on kahenumbrilised. Aparaadiga saab nii shifreerida, kui ka deshifreerida.

Shifreerimisel (või deshifreerimisel) asetatakse liikuvad lindi kokkulepitud kohtadele ja selle järele loetakse lindi üksikute teksti elementide shifrilised (numbrilised) tähendused.

Allpool on eelkirjeldatud Seligmanni aparaat asetatud seisakusse mil võtmearyv on 60.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	a	a	a	b	c	e	e	e	i	m
7	a	a	b	d	e	e	e	e	i	o
8	a	c	d	e	e	f	i	m	o	r
9	c	d	e	e	f	j	n	o	r	t
0	d	e	e	g	k	n	o	r	t	u
1	e	e	h	l	n	p	s	t	u	x
2	e	i	l	n	p	s	t	u	y	3
3	i	l	n	q	s	t	v	z	4	7
4	l	n	r	s	u	v	1	5	8	0
5	o	r	s	u	w	2	6	9	.	,

Shifreerimise laual üksikute tähestiku tähtede arv on järgmine:

A — 6	F — 2	K — 1	P — 2	U — 5
B — 2	G — 1	L — 4	Q — 1	V — 2
C — 3	H — 1	M — 3	R — 5	W — 1
D — 4	I — 5	N — 6	S — 5	X — 1
E — 15	J — 1	O — 5	T — 5	Y — 1
				Z — 1

Numbreid on alates 0-ist kuni 9-ni igast ühest üks (10) ja peale selle üks punkt ja üks koma.

Kokku teksti märke 100.

Nagu tähtede sageduse vahekorras näha vastab üksikute tähtede arv ligikaudu prantsuskeele sagedusele. Ainult täht E tuleb ette vast suuremal arvul, kui tegelikult prantsuse keeles, seda müüdugi selleks, et kindlamini „peita“ prantsuskeeles iseloomustavat suurt E-de arvu. Võrdluseks vaata eelpool antud üksikute keelte tähtede sageduse tabel.

Kasutades Seligmann'i shifreerimise aparaati lühemate tekstide shifreerimiseks võib liikuvate lintide seisakut mitte muuta ja seega piirduda ainult ühe kahekohalise võtmearyuga. Pikemate tekstide korral peab võtmearyvusid loomulikult muutma. Selleks valitakse pikem võtmearyv ja tema osade kasutamise järjekorra ning üksikute kahenumbriliste elementide kasutamise kestvuse peab täpselt kindlaks määrama shifreerimise ja deshifreerimise reeglites.

Deshifreerimisel tuleb aparaadi liikuvad lindi asetada sama seisakusse, mis oli shifreerimisel ja neid seisakuid peab muutma täpselt samas järjekorras ja sama tihti nagu see oli shifreerimisel.

Näide: Sõnad „Raskekuulipildujate kompanii“ tuleks shifreerida võtmearyv 60 juures järgmiselt:

R a s k e k u u l i p i l d u
98 62 25 04 92 04 27 09 22 86 24 77 40 91 18
j a t e k o m p a n i i
95 80 17 11 04 06 87 15 71 23 30 21

Nagu näitest selgub, on siin täht K shifreeritud iga kord ühe ja sama shifri elemendiga 04, kuid seda sellepärast, et aparaadi shifri laual ei leidu teisi elementa K tähe jaoks, mis on täiesti loomulik, kuna eelmisel leheküljel olev shifrilaud prantsuse keele jaoks on valmistatud.

A. N.

Pataljoni ülemate 1. kursus Jägala laagris

14.—16. augustini 1928. a.

Aprillis s. a. avatud pataljoni ülemate kursus jõuab mõne päeva pärast lõpule. Töökava viimaste punktide all oli ette nähtud õpilaste tutvustamine Jägala laagriga, inseneriväe alaga laagris ja jalajärgi suurtükiväe koostöoga.

14. augustil jõudsid härrad pataljoni ülemad oma juhi kol. leitn. R. Tombergiga Jägala laagrisse. Tutvumedes üldiselt laagri töö ja oludega paistis kõigile sil-

ettevalmistuseks sarnasteks ülesanneteks väga kohane.

15. augusti päeva esimesel poolel tutvustati pataljoni ülemaid side alaga. Koha peal, tegelikkudel side vahenditel, õpiti tundma neid ja nende võimeid. Võidi konstateerida, et kõik need vahendid, millistest räägib moodne sõjandus, on meil enamvähem olemas ja et nendega osatakse hästi ümber käia. Palju on veel

Moment õppustest.

.....
Pildil (alates vasakult):
kapt. Lokk, kol.-ltn. A. Jaakson, major Krappe, k.l.-ltn. R. Tomberg, major Sarsen, major Tuuling, major Kivi, kapt. Ellram, major Asmus.

ma, eriti neile kes mõned aastad enne käinud Jägala, äge võitlus vee ja sõduri vahel. Jägala laager asutati sohu. Aastate jooksul on sõdur teelt tõrjunud soo. Käesolev vihmane suvi on kui looduse (soo) äge (ja viimane) vastulöökk Jägala suunas... Vastulöökk on osutunud jõuetuks alati tegevuses oleva laagri pere ees. Kui Jägala (eriti inseneriväel) ei tuleks tuhandeid ja tuhandeid töötunde kulutada pinna kuivatamiseks, teede ehitamiseks ja korrashoidmiseks, siis oleks hoonete ja laagri välimuse suhtes veel rohkem tehtud. Ka praegu on juba kõigil laagris viibivail korralik peavari ja meeldiv ümbrus. Et inseneridel laagri loomises ja laagris rohkem tuleb teha tööharjutusi kui teistel siis selleks ongi nad insenerid, et õpiks muretsema meile sõja puhul korralikke elamiskohte ja viiks meid, teisi väelike, üle jõgedest ja läbi soodest. Jägala on

tarvis juurde muretseda, et täita võimalikke nõudeid sõja puhul. Kuid ka siin võivad inseneriväe juhid rõõmustavalt konstateerida meie riigitegelaste üksmeelset äratundmist, et kaitseväge vajab rikkalikku sidematerjali ja et selles tuleb jõudu mööda riigil kanda kulusid.

15. augusti õhtupoolne oli määratud tutvunemiseks pioneerisõjandusega. Kohale olid sõitnud ka hra sõjaminister Kindral N. Reek, sõjaministri abi Kindral P. Lill, Kindralstaabi ülem Kindral J. Tõrvand. Ajakirjanduse esindajad olid palutud ja jõudsid kohale kella 0600 paiku. Demonstreeriti jõe forsseerimise tehnilist külge ja abinõusid selleks, alatas ühemehe ülesõidu vahendist kohapealsest materjalist ja lõpetades pontoonsilla ehitamisega. Erilise tähelepanu osaliseks sai traktori ülejäe saatmine polänskiujukitest ehitatud parvel. Pioneer alas andsid seletusi Pioneeripataljoni ülem

.....
*Pataljoni ülemate kursu-
 sed suvistel õppustel*
 1928. a.

kol.-leit. Grünberg ja inseneriväe inspektor kolonel V. Riiber. Pioneervahendite kasutamist taktikalisest seisukohast selgitas kol.-leitn. R. Tomberg.

Taktikaliseks tegevuseks tarvismineva meeskonna andis S. Ü. Ö., kol. V. Trossi juhatusel.

Sõjaminister jäi õppustega väga rahule.

Õppustele järgnes inseneriväe ohvitseridelt korraldatud külalistega ühine õhtusöök. Pererahva sõbralik vastuvõtt rikkaliku laua ja muinasjutuliselt rikkaliku ja mitmekesise valgustusega meie hilissuve soojal ööl Jägala kaldal oli omapärane ja meeldiv.

16. augusti soe ja päiksepaistne päev, — päev mis ka meie tänavusel külmal ja vihmarikkal suvel väärriks ajalehtede juhtkirju (nagu see olevat kombeks vihmassele ja udusele Albioonile), oli määratud jalaväe ja suurtüki koostöö demonstratsiooniks. Kella 0730 Kaberla juures asuti suurtükiväe inspektori kol. Janitz'i valdkonda. Kaberlast sõideti ratsa ja vankrites Kaberneeme lahe kaldale.

Eelmisel ööl (14./15. VIII) oli seal nimelt 10. „roheline“ rügement suurtükiväe toetusel merelt maale tulnud ja sinised rannakaitsjad välja tõrjunud. Siniste kohalejõudnud suuremate jõudude vastu löökidele vaatamata oli 10. rüg. asunud oma seni vallutatud ala laiendamisele läände, eesmärgiga 16. VIII välja tungida Jägala jõe idakaldani.

Selle „rohelise“ rügemendi I pataljoni ja temaga tegelikult koostöötava kahe suurtüki grupi tegevust kallaletungi järjus jälitigi pataljoni ülemate kursuslastelt ja külalistelt. Jalaväe pataljoni juhatas

major A. Tomander, teotsevat suurtükiväe kol.-leitn. J. Kirschbaum. Tegevuse tehnilisest ettevalmistusest võttis suuresti osa major J. Kurviits kindralstaabist.

Suurtükiväe ettevalmistav tuli avati täpselt, nagu ettenähtud kavas (kell 0930). Jalaväe rasked relvad pidid pataljoni ülema tegevuskava järele algama tulistamist kell 0935 (H+5 min.), kuid ei suutnud vastu panna kiusatusele ja „toetasid“ kohe suurtükiväe oma tulega.

Üldiselt arenes kallaletung ja koostöö loomulikult: alguses kellaaja järele, hiljem, MI jõudmisel, aitasid signaalid korrigeerida aja järele teotsemist. M esimesest edasi arenes jälle koostöö ja tegevus ajast reguleeritud.

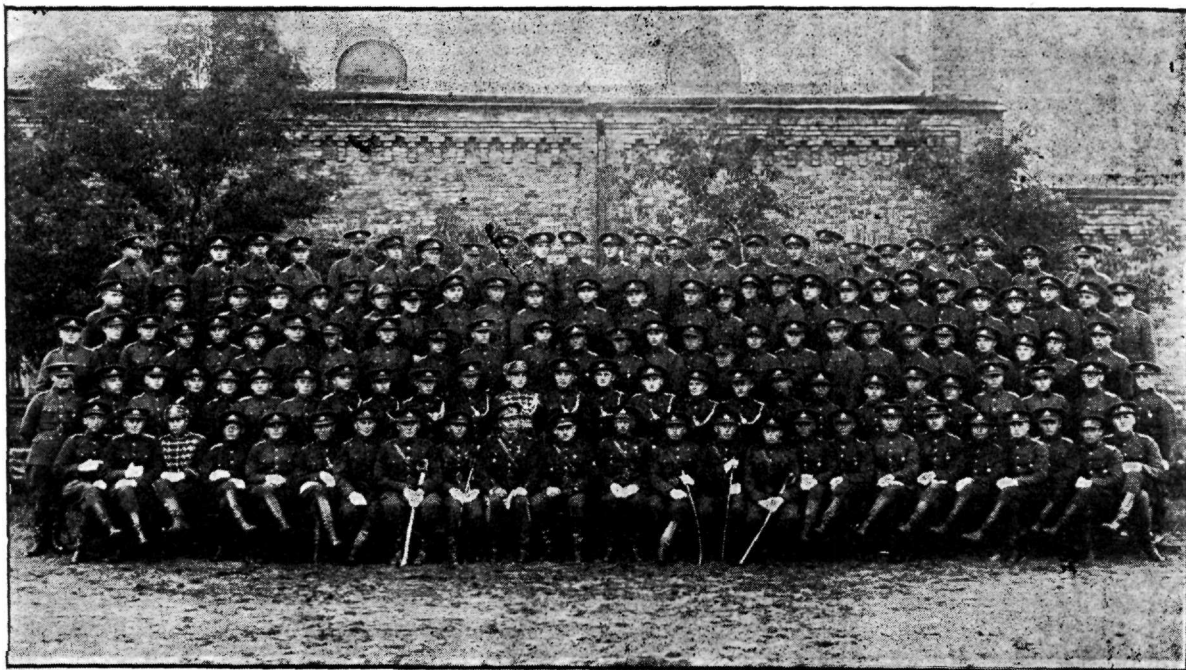
Õppuse lõppedes, sõjaminister tegi lühikese kokkuvõtte õppuste käigust. Jäädes üldiselt rahule õppustega, hra minister juhtis tähelepanu vigadele. Ta kriipsutas muuseas ka siin alla, et kõige parema lahingkäsu tulemuseks võib olla suur segadus, kui käsk omalt sisult ei ole imbunud täitjate mõttesse ja verre. Koostöö õppuste eesmärgid on muuseas õpetada käsusaajaid mõistma käsuaandjat ja käsuaandjat tundma oma täitjate võimet käsu vastuvõtmises ja täitmisel.

Käsu täitmine ja käsust arusaamine improviseeritud juhiga on ikka nõrgem kui tegelikus pataljonis tegeliku pataljoni ülemaga.

Jägala mõisas (töö lõpul) oli suurtükiväelastelt korraldatud pidulik lõunasöök. Siin kinnitati endiseid ja loodi uusi sõprussidemeid suurtüki- ja jalaväe juhtide vahel, seega loodi tugevamaid aluseid võimalikuks koostööks tuleviku tõsistel hetketel.

E.—

Aspirantide kursuste IX lennu lõpetamise puhul.

Aspirantide kursuste IX lend.

Augustikuu teisel päeval lõpetas õppekursuse ja saadeti väeosadesse laiali Sõjakooli Aspirantide kursuste IX lend.

Sellega meie kaitseväge rikastus 110 jalaväe ja 26 suurtükiväe täiendusohvitseri kandidaadi võrra, kes pärast täiendusohvitserile vajalikkude sõjaliste teadmiste omamist Aspirantide kursustel nüüd lähevad väeosadesse tagasi, et seal omada ka praktikat ja oskust tegelikuks juhtimiseks nooremate ohvitseride kohtadele.

Riigikaitse kohustab rahvaid endid sõjaliselt korraldama nõnda, et võitluspäevil oleks võimalik kodukaitseks koondada kogu rahva elav materjalne ja moraalne jõud. Eriti tähtis on see väikerahvaste juures. Meie rahuagne sõjavägi ükski ei suuda teostada riigikaitset sõja puhul. Meie suudame oma vabadust ja riiklist iseseisvust kaitsta ainult siis kui kogu eesti rahvas omale tugeva teravalt väljaarenenud rahvusliku enesekaitse instinkti ja vääramatu tahte võitluseks enda olemasolemise eest. Riigikaitse küsimus meil peab saama rahva südameasjaks ja hädaohu korral sõjaväe mõiste peab liituma rahva mõistega. Sõjavägi olgu me rahva enesekaitse tahte kehas-tuseks, olgu relvaks rahva käes kes tahab kaitsta enda vabadust ja riiklist iseseisvust. See relv tabab surmavalt igat kallaletungijat ainult siis, kui teda käsitab kogu rahvas ise ja juhib tugev käsivaras — lahinguvõimelised, tublid sõjaväe juhid kes võrsunud oma rahva hulgast ja kellel on rahva täieline usaldus.

Niisugune sõjavägi vajab suurel arvul hästi ettevalmistatud ja kõigiti oma kutse kõrgusel seisvaid juhte, milleks rahuajal tegevteenistuses olevate ohvitseride arvust ei jätka. Mõõdunud sõdade kogemused näitavad, et kohe sõja puhkemisel on tarvis suur arv juhte kes astuksid vahetult võitlusesse asetades kutselisi ohvitseri nooremate

juhtide (rühma, kompanii, patareiiülemate) kohtadele või spetsiaalalade juhatajatena asutustes ja sõjatööstustes.

Üks osa neid juhte rahuajal meil valmistatakse ette Aspirantide kursustel keskkooli ja akadeemilise haridusega kodanikkudest. Meie rahva haridusline tasapind iseseisvuse aastatel on suuresti tõusnud ja tõuseb järjekindlalt iga aastaga. Ühes sellega on suurenenud ka iga aastaga kaitseväge teenistusse kutsutavate haritud kodanikkude arv. Meie keskkoolid üle riigi lasevad välja (viimase paari aasta andmetel) iga aasta üle 700 lõpetaja. Riigikaitse vaatepunktilt, võib olla oleks soovitatav kõiki keskkooli ja kõrgema haridusega kodanikke ettevalmistada sõjaväe juhtimisele — ometi ei suuda meie seda läbi viia väga mitmesugustel põhjustel. Meie valime noorte haritlaste hulgast paremaid, elujõulisemaid tugevamaid, sõjaväe juhi kutsele vastavamaid kuna ülejäänud suunime allohvitseri ettevalmistamisharule.

Napp teenistuseaeg ja lühikene õppekursus ei võimalda aspirantidele anda põhjalikku ettevalmistust kõigil neil tegevusaladel, millega juhil tuleb kokkupuutuda lahinguväljal. Aspirantide kursustel õpilastele püütakse anda rühma- ja osalt ka kompanii (patarei) ülemale vajalikke teadmisi ja praktilist oskust, töö elemendid ja meetodi mille najal kursuste lõpetaja oma väeosas mõneks ajaks praktiliselt töö juure asudes suudaks end noorema juhi kohal tarviliselt välja arendada ja eraelus alles tarbekorral sõjaväe teadustes iseõppimise teel soovitava tasapinnani täiendada.

Hea arusaamine oma tulevaste kohuste tähtsusest riigikaitse alal ja tõsine suhtumine juhi ettevalmistamise töösse IX lennu õpilaste poolt lubavad oletada siin kõiki head ka kursustel omandatud sõjalise багаaši alalhoidmise ja täiendamise alal.

Aspirantide kursuste lõpetamise puhul oli korraldatud paraad Tondi spordiväljal. Paraadile ilmub Sõjainistri asetäitjana kindralstaabi ülem kindralstaabi kindral Tõrvand S. Ü. O. ülema kindralstaabi kindral Jonson'i saatel. Oma kõnes kindral Tõrvand südamlikult tervitab noori juhte neile pannes südamele täiendada kursustel omandatud teadmisi ja oskusi, et väljaastumisel kodukaitseks, kui selleks peaks tulema kord vajadus, seista oma kutse kõrgusel. Selle järele Sõjakooli ülem kolonel Trossi loeb ette S. Ü. O. ülema käsu kirjalikult lõpetajate nimed. Kindral Tõrvand ja kindral Jonson isiklikult soovivad õnne

igale üksikule lõpetajast kusjuures viimane jagab välja ka lõputunnistused. Järgneb paraadimarss, kus Aspirantide kursuste kompaniid rühmade kaupa defileeruvad Sõjainistri asetäitja ees.

S. Ü. O. poolt on korraldatud ühine õhtusöök, millest võtavad osa peale lõpetajate ja kursuste kaadri ka S. Ü. O. ülem kindral Jonson ja teisi S. Ü. O. vanemaid juhte. Kindral Jonson enda kõnes tuletab meele täiendusohvitseri suuri ülesandeid nii sõja kui ka rahuajal, eriti kriipsutades alla nende tähtsust vahelülina sõjaväe ja seltskonna liitmisel.

0. J—n.

Õhufoto — kui õhuluure vahend.

Mitmesugustest ülesannetest, mida lennuväe peale pandi, tuleb lugeda üheks tähtsamaks õhuvaatlust ja õhuluuret s. o. teadete kogumist vastase jõudude paigunemisest, liikumisest, kaitseorganisatsioonist, kavatsustest jne. Ühesõnaga kõik need ülesanded luure alal, mis seni peaaegu ratsaväe peal olid lasunud — kandusid nüüd üle lennuväele.

Õhuluure teenistuses, kus pea alati suuritel kõrgustel, 3000—5000—6000 mtr. tegutseda tuleb ja kus vaatlejale korraga kätte paistab suur maa-ala ühes sellel leiduvate suure arvu igasuguste vaatlusobjektidega (väliehitused, väeosa-de paigunemine jne.) ning kus pealegi see pilt kogu aeg kiirelt muutub (lennuki kiivvaatluse abil kõike tähele panna ja meenus) on muidugi võimatu ainult silmades pidada. Sageli võib just mõni tähtis üksikasi nägemata jääda.

Sellest kui ka asjaolust, et õhufoto omades võrdlematu täpsuse, silmvaatluse abil saadud andmeid täiendab ja dokumendina kinnitab, ning silmaspidades, et fotokaameral ei ettekujutust, ei närve ega eelarvamisi pole ja õhufoto selletõttu ainsaks erapooletuks, objektiivseks andmete allikaks on; kuna silmvaatluse kohta esitatud ettekanded ikkagi paratamatult neid toimetanud isiku subjektiivseid vaateid sisaldab, selgub siis ka vajadus õhufoto järele, mida reeglina igasuguse õhuluure juures võimaluse korral (aeg, ilmastik), kasutada tuleb.

Üksikutel juhtudel, näiteks sügava (kaugema) luure toimetamisel suuritel kõrgustel ja vastase kaitseorganisatsiooni (väliehituste) luurel positsioon sõjas, on õhufoto isegi põhi ettekandeks, kuna silmvaatlusel saadud andmed siin ainult täiendusena esinevad.

Õhufoto, nagu juba eelpool öeldud, on

ainus objektiivne ettekanne; ta ei jäta midagi tähelepanemata (nägemata), ta ei unusta midagi ja ta näeb ka kõige suuremalt kõrguselt enam, kui seda suudab silm.

Õhufotodel, millised on tehtud ka väga suuritel kõrgustel (5000—6000 mtr.) kasutates suure põletiskaugusega fotokaamerat, on veel küllalt hästi ja selgelt näha üksikasjad, millistel teatud tähtsus sõjalise vastandina kaardile kujutab õhufoto maastikku sarnasena nagu ta on tõeliselt pildistamise momendil. Kõik, peale viimast kaartide parandamist olnud muudatused maastikul: iga juuretuhnud elamu, iga tee, iga sild, iga kivihunnik, iga põõsas on seal samuti näha, kui iga väliehitus, iga kaevik, iga värske vankri jälg ja uus teerada.

Iga üksikult või elamu juures seisev vanker, väliköök; iga kolonn teel ehk puhkusel — lahtisel maastikul — jäädvustatakse õhufoto.

Fotokaamera abil on võimalus näha niihästi orsu kui kuristikku ja sildadele ning järskude kõrgustikkude ja raudteevallide taha.

Õhufotol võib äralgeda puhkusel olevate vägede telkide arvu, ehitatud barakkide arvu; temal võib äranäha laskemootsala ladusid, inseneriväe parke, raudteevedureid ja vaguneid nii teel kui ka jaamades.

Jättes lähema vaatluse alla võtmata moondamise küsimuse, tähendan siin vaid seda, et suuri väekoondusi on pea võimatu fotokaamera eest varjata. Vähemad väekoondused ja nende paigunemine on kergemini moondatav, kuid siin tuleb meelestada, et moondamisel on ainult siis mõtet ja temast on tulu, kui teda kasutatakse juba enne paigunemiste või väliehi-

tuste lõpuleviimist. Kui aga paigunemine või ehitus juba tema alguse või läbiiviimise kestel on pildistatud, siis muutub pärastine, lõpetatud tegevuse maskeerimine — juba täiesti asjatuks.

Kiirelt arenevas manööversõjas on fotoluure kaunis raskelt teostatav, sest siin sünnivad kiired väeosade ümberpaigutused, kiired suuna muutused — ning siin on üldse suur liikuvus ja ootamatused, mis õhufoto kasutamist piiravad.

Sündmused sammuvad siin sageli kiiremat rada, kui õhufotod asjaomastele kätte jõuavad. Peab aga alati meeles tasta, et ka tehniliselt kõige parem fotoluure ettekanne (õhufoto) — kogu oma väärtuse kaotab, kui ta mitte küllalt kiirelt ei saabu selleni, kes temal leiduvaid sõjalisest vaatepunktist tähtsateks hinnatavaid andmeid kasutada võib.

Üldiselt peab tähendama, et õhufoto ei ole mitte kiire luurevahend (ilmutamise ja üldse laboratoorne protsess, siis fotode lugemine!), kuid mida tema kaotab kiiruses, seda võidab ta aga jälle täpsuses ja usstavuses.

Kogu aeg on fotoluure täpsus ja kiirus, kui kaks isesugust elementi üksteise vastu põrganud. Positsioonsõja oludes on ülekaal täpsuse nõudel, kuna manööversõjas jällegi kiiruse nõue esikohale kerkib.

Fotoluure tuleviku ülesandeks on püüda kogu jõuga selles suunas areneda, et nende kahe isesuguse nõudmise vahel sobivat kompromissi luua.

Peale aegluse raskendavad thitipeale õhufoto kasutamist õhuluure abinõuna ka veel ilmastiku olud.

Ilmastiku olud, ning samuti ka aasta-aeg ja õhuluure toimetamise kellaaeg avaldavad õhupildistusele palju suuremat mõju kui silmvaatlusele, raskendavad tema teostamist ja teevad sageli õhufoto kasutamise isegi võimatuks (talvel, sügisel, öösel).

Nagu juba eelpool tähendatud, on üks peamistest lennuväe ülesannetest õhuluure, milline oma teostamise viiside poolest jaguneb:

- 1) silmvaatluseks;
- 2) silmvaatluseks ühes õhufoto kasutamise, kusjuures viimane tõstab luure täpsust, tõelikkust ja toodud andmete rikkust ning annab dokumentaalse tõenduse kõigist nähtust, ja
- 3) fotoluureks.

Õhuluure silmvaatluse abil teostatakse otsekohese vaatlusega lendurvaatleja poolt.

Õhuluure juures silmvaatlusega, ühes õhufoto kasutamise, pildistatakse kõik sarnased esemed: a) millistel on eriline tähtsus ja b) millede arvu ei ole võimalik meeles pidada või kindlaks teha aja puudusel (voorid, kolonnid, telgid jne.).

Lahingkõrguse suurenemine tõi esile ka täiesti iseseisva õhuluure viisi — fotoluure. Selle luure viisi juures pildistatakse kogu maastik. Vaatleja ei püüagi siin esemeid üksikult vaadelda, sest tal on neid raske eraldada.

Viimane õhuluure viis leidis Maailmakestel laialdast kasutamist lääne rindel, kuna Vene rindel ta materjaalosa puudulikkuse kui ka lennuvahendite arvu piiratud tõttu vähe tarvitatud sai.

Enne kui lähemalt äratähendada õhuluure jagunemist vastavalt eesmärgile ja ülesannetele kui ka iga üksiku luureviisi juures — õhufoto abil saadavaid andmeid ning ka seda, mida üksikud väeliigid õhufotolt leida võivad — peatume lühidalt õhufotode liigitamise juures.

Pildistamise viisi järgi jagunevad õhufotod kahte suurte liiki: 1) üksikute punktide ülesvõtted ja 2) matkülesvõtted.

Üksikute punktide ülesvõtted.

Üksikute punktide pildistamine on tähtis ja leiab suurt kasutamist sõjaväes, sest ta annab üksikute punktide detaale (raudteejaamad, sillad, patareid, kaevikud, aerodroomid, ladud jne.).

Üksikute punktide ülesvõtted jagunevad omakord:

a) **Plaanvõtteks** — need on sarnased, kus fotokaamera pildistamise momendil asub vertikaalselt pildistatava objekti suhtes. Selle pildistamise viisi juures tarvitakse harilikult n. n. statsionaar kaameraid, millede põletiskaugus $F=50-120$ cm. Pildi mõõt oleneb kaamera põletiskaugusest ja lennukõrgusest

$$\left(\frac{F}{H}\right)$$

Plaanvõtted — moodustavad suurema osa kõigist õhufotodest.

Tegelikult on ka ainult nende abil vastase kaitseehituste asukohtade täpne ja kiire äramääramine võimalik.

Peale selle lubavad sarnased plaanvõtted, millised üksteist katavad, uurida maastiku reljeefi (stereoskoop!).

b) **Perspektiiv võtteks** —

Grupp vanemaid juhte einetamas peale pataljoni kaitsetegevust 10. XII 28.

Pildil kol.-leitn. A. Jaakson, kol. A. Oinas, kol. J. Kruus, kol.-leitn. Plaks, kol. E. Kubbo, kol.-leitn. Bassen-Spiller, kol.-leitn. Tomberg.

siin on fotokaamera pildistamise momendil nurga all pildistatava objekti suhtes, s. o. fotokaamera optiline telg moodustab loodjoonega teatud nurga, milline vähem kui 90° .

Sarnaste ülesvõtete tegemiseks kasutatakse harilikult käsikaameraid põletiskaugusega $F=21-25$ cm.

Prespektiiv võtted — eriti niisugused, millised võetud väiksel kõrgusel, on seda rikkamad detailide poolest, mida suurem on tarvitud fotokaamera põletiskaugus.

Nende abil on võimalik saada ettekujutust maastiku längudest, ülesleida kaitse ehitusi, nende laskeavasi (ambrasuure); nad võimaldavad ülesleida sissekäike kaitseehitustesse jne.

Kui sarnane prespektiiv ülesvõtte on tehtud üksuse pealetungi suunas, siis annab ta vastavale üksusele selge ja elava pildi eelolevast maastikust, olles seega pealetungijatele väga hinnaliseks kaardiks.

Andes üldiselt maastikust ja temas leiduvatest esemetest — sama kujutuse, nagu neid näha võime kõrgest vaatluspunktist, lähenevad pildistatud esemed väljanägemiselt väga oma harilikule kujule, mis tõttu sarnased ülesvõtted võimaldavad ka kõige lihtsamal sõduril palju kergemini orienteeruda kui kaart.

On arusaadav, et sarnaste võtete vastu tunnevad huvi ka tankid, kes kavatsetud pealetungi lähtepunktidesse sageli alles pealetungi alguseks saavad.

Eriilgi prespektiiv ülesvõtetest moo-

dustavad n. n. panoraam võtted — need on sarnased, mis annavad täie pildi teatud maastiku ribast kuni horisondini.

Sarnased ülesvõtted on väga kasulikud väejuhatusele ja kahurväele, sest nad annavad lühikese ajaga pildistatavast maa- ja temal asuvatest väliehitustest.

Matkülesvõtted:

Matkülesvõtted — need on rida plaan-ülesvõtteid maastikust, võetud ühesuguselt kõrguselt, kusjuures iga järgnev võte eelmist harilikult $\frac{1}{3}$ võrra katatab.

Võrreldes topograafiliste kaartidega on matkülesvõtete paremuseks see, et nad annavad lühikese ajaga pildistatavast maastikust plaanilise ülevaate rohkete detailidega. Sel asjaolul on eriline tähtsus — positsioon sõjas, kus sarnaselt vastase maastikust pildistada saame.

Radiooni ülesvõtted — on eriliik matkülesvõtteid, millised üksteist ka külgede pealt katavad.

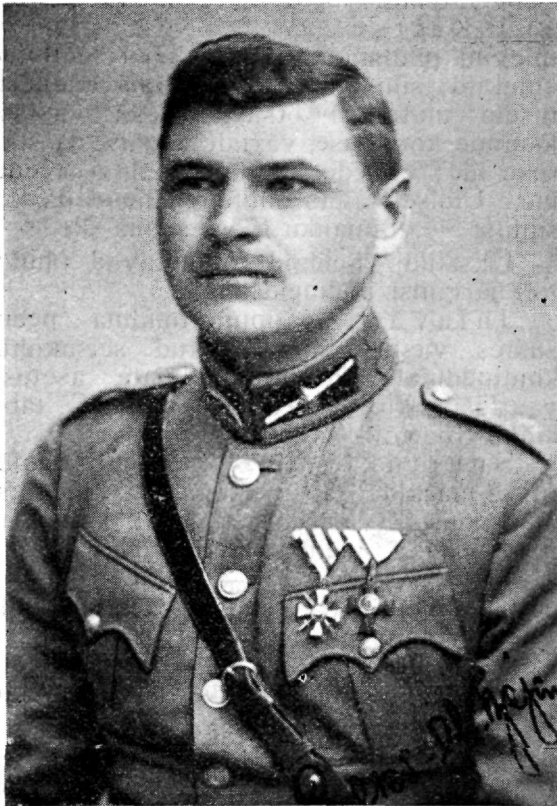
Vastavalt ülesannetele ja loomärgile jaguneb õhuluure:

- 1) strateegiliseks (sügav),
- 2) taktikaliseks (lähedamaa),
- 3) lahingvälja ja
- 4) oma seisukohtade luureks, kusjuures õhufoto iga ülemalloetletud luureviisi juures kasutamist leidma peab.

Vaadeldes lähemalt neid üksikuid õhuluure viise näeme, et:

1) Strateegilise luure ülesandeks on — vastase strateegiliste

Läti kõrgemad sõjaväelased Eesti Vabaduse Risti kavalerid.

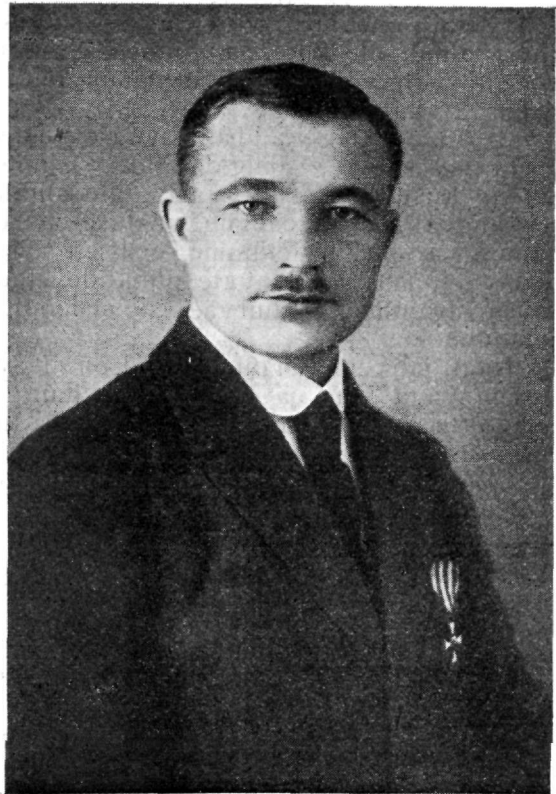

Kolonel-leitnant KARL BOJARS.

Kolonel-leitnant Karl Bojars sündis 1890. a. Valga maakonnas. Vene sõjaväe teenistusse kutsuti 1911. a.; ohvitseriks ülendati 1915. a.

Läti rahvusväkke astus 1919. a. Võttis osa Maailmasõjast ja Läti Vabadussõjast.

Eesti Vabadusristi II. I. 3. j. ja Läti Karutapjate ordu 3. j. kavaler.

Kolonel-leitnant KARL DUNENS.

Kolonel-leitnant Karl Dunens sündis 1894 a. Volmari maakonnas. Vene sõjaväe teenistusse astus vabatahtlikuna 1915. a. Lõpetas Kiievi sõjakooli samal aastal ja määrati 29. Siberi kütipolku. Teenis seejärel Vene sõjaväes mitmel ametkohal.

Läti rahvusväkke astus veebruari kuul 1919. a. Võttis osa Põhja-Läti vabastamisest. Eesti Vabadusristi II. I. 3. i. kavaler.

kavatsuste selgitamine ja oma strateegiliste ettevõtete hõlbustamine. Iseäralise tähtsuse omavad siin vastase jõudude liikumiste iseloomu kindlaks määramine nii raud-, maan- kui ka veeteedel ja vastase vägede asetuse ning kindlustatud positsioonide üle selgusele jõudmine. Siin tulevad ilmtingimata pildistada: raudteejaamad ja sadamad, et kindlaks teha liikumise iseloomu ja veereva koosseisu arvu; jaamades asuvad laod, esheloonte või varustuse peale- ja mahalaadimine, vägede asetus liikumisel ja puhkusel; eriti tulevad pildistada kõik suuremad asundused, sest muidu on väga raske vägede olemasolu neis kindlaks teha. Kindlustatud positsioonid peavad täiel ulatusel pildistatud saama,

et võimalus oleks neid kõigis peensustes läbiuurida.

2) Taktikalise luure eesmärgiks on — vastase ettevalmistuste selgitamine kohalike löökide andmiseks ja nende löökide takistamine. Siin tulevad läbiuurida meie asukohtadele lähedased piirkonnad, millised vastase poole käes ehk temalt vallutatud võivad saada, selgitades võimalikult täpselt vastase jõudude asetust, edasilikumist ja vastase positsiooni ning ligemale seljataguse kindlustamist ja organiseerimist. Pildistada tulevad vastase lähemas seljataguses asuvad raudjaamad, vastase vägede kolonnid rinde läheduses, varude asukohad jne. Üldiselt peab tähendama, et taktikaline luure enam

detaalne on kui strateegiline, ning arvestades sellega, et siin ka andmeid eeloleva maastiku reljeefist vajatakse, siis tuleb sellele õhuluure viisi juurs õhufotot mitte ainult üksikute punktide ja esemete vaid tervete vööde ja kogu maaala pildistamiseks kasutada.

3) **Lahingvälja luure eesmärgiks on** — jälgida üldist lahingu käiku, kusjuures siin vast tähtsamaks ülesandeks on õigeaegne vastase juuretunud varude ülesleidmine, eriliselt tugevat vastupanu avaldavate punktide kindlaksmääramine, kahurväe positsioonide leidmine jne.

Nagu juba eelpool tähendatud, on siin tegevus väga kiire ja õhufoto tarvitamine selletõttu ka raskendatud. Pildistada tuleks siiski kindlustatud positsioonid nende detaalide selgitamiseks ja vastase varude asukohad ning liikumine.

4) **Oma seisukohtade luure ülesandeks on** — oma vägede täpse asukoha selgitamine ja maskeerimise tööde kontroll. Pildistada tuleb siin niisasti vägede asetuse kui ka objektid, milised maskeeritud või maskeerimisele kuuluvad.

Maskeeritavaid objekte tuleb pildistada enne maskeerimist, maskeerimise ajajärgul ja selle lõpul, et näha kuivõrd maskeerimine on olnud edukas.

Olenedes sõjategevuse ajajärkudest kuuluvad pildistamisele järgmised objektid:

- a) **Mobilisatsiooni ja koondamise ajajärgul:**
 - 1) raud- ja maanteed ning raudteejaamad;
 - 2) kindlustatud punktid;
 - 3) administratiiv, poliitilised ja tööstuslikud keskkohad;
 - 4) lennukäigud ja ratsaväe koonduspunktid.
- b) **Lähene misel:**
 - 1) vägede koonduspunktid, rinde viivad teed;
 - 2) ülekäigukohad jõgedest jne. nende seisukord;
 - 3) asundused, vägede koonduse ja rinde vahelisel ribal;
 - 4) looduslikud tõkked, vägede ja vööde kolonnid jne.
- c) **Pealetungil:**
 - 1) raudteejaamad, raud- ja maanteed;
 - 2) vastase lennukäigu koonduskohad;

3) vastase väliehitused;

4) vastase vööd ja vägede kolonnid.

d) **Kaitset:**

tulevad pildistada kõik eelpool loetletud objektid; siin annavad õhufotod väejuhatusele materjali otsustamiseks vastase jõudude koonduse, varude asetuse ja suuruse üle; vägede liikumise kohta teedel jne. Üldiselt aitab õhufoto lahendada küsimust — võimaliku löögi suuna üle.

Üksikud väeliigid ammutavad õhufotolt järgmisi andmeid:

Jalavägi — õppib tundma peentes vastase kindlustatud seisukohti, kuulipildujate ja miinipildujate asetust, vaatluspunkte, väliehitusi, tõkkeid, läbikäike traattõkkelis jne.

Suurtükivägi — kasutab õhufotosid märkide täpse asupaiga kindlaksmääramisel (vastase patareid, kahurväe pargid, laod, vaatluspunktid jne.).

Insenerivägi — saab õhufotodelt andmeid teede, sildade ja ülekäikude seisukorrast.

Moondajatele — annab õhufoto materjali oma moondamise tööde edukuse kontrolliks.

Topograafidele — annab õhufoto materjali kaartide parandamiseks ja uuendamiseks, ning uute kokkuseadmiseks.

Lennuvägi — võib õhufotodel leida soodsaid maaalaseid aerodroomideks ja maandumise kohtadeks ning äratunda vastase aerodroomi; tema kasutab ka õhufotot, kui detaalsemat ja pildirikamat kaarti pommitus-ülesannete täitmiseks.

Väejuhatusele — ei ole tähtsad üksikasjad, vaid pearõhku pannakse vastase üldise seisukorra peale.

Õhufotod peavad neile teatama, kas teatud ribad on vallutatud vastase poolt, missugusel astmel on vastase kaitsetööd, kus sünnib vastase jõudude ümberpaigutamine või koondumine, missugune on liikumine vastase ühendusteedel jne.

Õhufotoasjandus, milline tõsiselt kasutamist alles Maailmasõjas leidis, arenes väga kiirelt ja muutus õige pea üheks tähtsamaks väejuhatuse käsutuses olevaks luureandmete ammutamise allikaks.

Ja tõeliselt on ju ka õhufotod ainsaks abinõuks, mida uurides väejuhatusele näha ja hinnata võib vastase täpset paigutust ja tema kaitseorganisatsiooni selle kõige väiksemates üksikasjades.

Vastane, teades õhufotode uurimisel

saadavate andmete tähtsust, püüab omalt poolt kõike teha, et seda toimingut raskendada; nii näiteks on osav maskeerimine, valed ehitused jne. mõned sarnastest võtetest, mis õhupildistuste lugemist raskendavad.

Kui silmas pidada veel seda, et üldse kõik esemed õhufotol, eriti plaanvõttel, palju teisena väljanäevad kui seda harilikus elus harjunud oleme nägema, ning et ka aastaajad (suvi, tali) nende väljanägemist muudavad — siis on arusaadav, et õhufotode uurimine ja lugemine on iseendast võrdlemisi keeruline tegevus, mida eriliste, kogenud spetsialistide hooleks anda tuleb.

Muidugi võib ju ka kõige paremate õhufotode uurijatega äpardusi juhtuda. Nii näiteks oli Maailmasõjas juhus, kus õhufotode uurija Prantsusmaa põhjapoolses osas sibulate kuivatamiseks tarvitatavaid õlg-matte, millised maasse taotud postide vahel üles riputatud olid, raudtee vaguniteks pidas ja neist ka niimoodi ettekandis.

Kuid vaatamata õhufotode uurimisega seotud raskustele, on üldiseks nõudeks siiski, et alates lihtsast fotolaborandist-joonestajast eskadrillis — kuni kindralstaabi ohvitserini — väejuhatuse staabis, kelle ülesandeks õhufotol leiduvate andmete väärtuse lõpulik kindlaksmääramine, kõik isikud, kellede käest õhufotod läbikäivad, neid uurida ja lugeda püüdma peavad.

Loomulik on muidugi, et lendurid ja lendurvaatlejad, kes peaaegu alati pildistatud maaala peensustes tunnevad ja sage li võib olla isegi isiklikult kõne all olevad fotod valmistanud on, kõige laialisemalt õhufotode uurimise tööd osa võtavad.

Praegusel ajal ei piirdu aga õhufotode uurimine enam ainult lennuväega, vaid kõik ohvitserid, vaatamata relvliigile kuhu nad kuuluvad, peavad võima õhufotot vähemalt lugeda.

Siin võidakse muidugi vast tähendada, et õhufotod igalepoole juba deshifreerituna antud peavad saama.

Kuigi see normaalselt nii olema peab, võib vahest siiski juhtuda, kus — tingitult olukorrast — aega ei jätku õhufotol leiduvate andmete äramärgimiseks kõigile arusaadavate leppemärkidega, vaid kus kiiruse saavutamiseks õhufotosid deshifreerimatult asjaomastele isikutele kätte saata tuleb ning viimased juba ise mõistma peavad — õhufotodel leiduvaid tähtsaid ja huvitavaid andmeid ülesleida.

Samuti võib juhtuda, et kuigi õhufoto juba deshifreerituna saadud, teda ehk veel täiendavalt on vaja uurida — selleks, et selgitada või kinnitada vastava väeüksuse enda luureorganite poolt saadud teateid.

Ning lõpuks võiks veel seda tähendada, et õhufotode lugeda ja uurida mõistmine aitab sisendada väeosadesse, nende rivi koosseisu, arusaamist maskeerimise vajadusest ja tungi õhuvaatluse ning õhupildistuse vastase maskeerimise võtete õige ja otstarbekohase täitmise järgi.

Mitte mõistes õhufotosid lugeda ja mitte teades kuidas õhufotodel kätte paistavad mitmesugused demaskeerivad asjaolud, olles mitteteadlikud selles — kuidas õhufotodel väljanäevad õnnestunud valed ehitused, või vastupidi ebaõnnestunud valed ehitused ehk milliseid soodsaid maskeerimise võimalusi pakub mets ehk vaheldusrikas, kinnine maastik, olles teadmatuses kõige selle kohta, saab maskeerimise nõuete läbiviimine väeosade poolt muidugi raskustega seotud olema.

Need raskused avalduvad peamiselt mitte küllaldases arusaamises maskeerimise vajadusest ning maskeerimise võtete ebaõiges või ebatäielikus kasutamises.

Need oleks lühidalt kõik need tähtsamad asjaolud, mis õhufotode lugemise oskuse tähtsust allakriipsutavad ja selle oskuse nõudmist kõigilt juhtidelt põhjustavad.

Et seda nõuet rahuldavalt täita suuta on vaja omada kindlat meetodi, palju kannatust ja veidi isegi ettekujutusvõimet, milline pidurdud suurest kohusetundest, ning peale selle on vaja end alaliselt harjutada ja täiendada õhufotode vaatlemise ja lugemise oskuses.

Õhufotode uurimine iseendast võib jaotatud saada 3 eri-tegevusse:

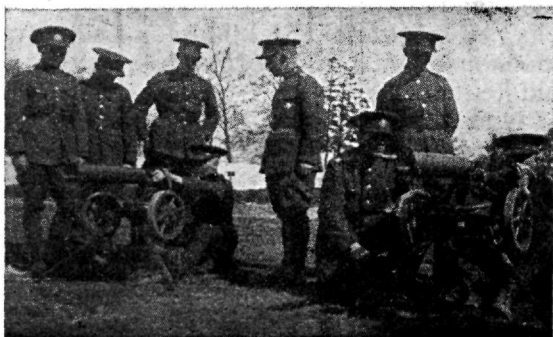
- 1) Õhufotode selgitamine (lugemine).
- 2) Selgitamisel leitud esemete ülekandmine kaardile.
- 3) Selgitamisel saadud andmete ära kasutamine.

Peatume veidi lähemalt loetletud tegevuste selgitamise juures:

Õhufotode selgitamise (lugemise) ülesandeks on — kindlaks määrata õhufotol leiduvate vastase väliehituste ja üldise kaitseorganisatsiooni — iseloomu, väärtust ja tähtsust.

Ohvitserid spetsialistid õhufotode uurimises (lugemises), kui suured ka ei

Aspirantide kursuste IX lennu lõpetamise puhul.

Aspirandid raske kuulipildurite õppusel.

Aspirante I. dets. 1924. langenud kade tš'e mälestussamba aluse ehitusel.

oleks nende kogemused selles töös, on sageli olukorras, kus neil võimatu õhufotodel leiduvate vastase kaitseorganisatsiooni iseloomu kindlaks määrata ja hinnata, kui neil puuduvad teistest allikatest saadud luureandmed.

Sellest siis ka tingitud nõue, et õhufotodel leiduvate andmete väärtuse lõdudlik kindlaksmääramine sündima peab vastava väejuhatuse staabi operatiiv- (luure-) osakonnas, kuhu kõik luureandmed kokku jooksevad.

Selgitamisel leitud esemete ülekandmine kaardile — siin pikemalt midagi öelda ei ole; see tegevus seisab õhufotode lugemisel leitud esemete, ehituste jne., täpses ülekandmises kaardile.

Mõlemad eelpool nimetud tegevused on tarvilikud, kuid nad ei ole veel küllaldased.

Väejuhatuse ei vaja ainult teateid vastase kaitseorganisatsiooni ja väliehituste paigutuse iseloomu, väärtuse ja nende peensuste kohta, vaid tal on vaja ka teada põhjused, milledest sarnased ehitused ja paigunemine on tingitud ning vastase kavatsused, milledele nad vastavad.

Seda saab kätte taktikalise uurimise abil ja see on see kolmas eritegevus õhufotode uurimisel, mida meie nimetasime selgitamisel saadud andmete ärakasutamiseks.

See tegevus seisab vastase kaitsekaava analüüsis, või tema kavatsuste ja pealetungi võimaluste selgitamises — arvestades tema lahingutegevuse meetoditega ja taktikaga. See tegevus, nõudes tema toimijalt suuri taktikalisi ja sõjalisi teadmisi ning kursis-olemist oma väejuhatuse kavatsustega, peab sündima kõrgema sõ-

jalise haridusega, s.o. kindralstaabi ohvitseri poolt — vastava väejuhatuse staabis.

Kasutamine iseendast on võimalik, sest kogu vastase tegevus ja ehitused olenevad tema kaitse kavast. Kuna suurem osa neist töödest, kas õhufotode või teiste luureallikate kaudu, meile teada on, siis on vaja ainult kõik olemasolevad andmed kokku koguda ja neist püüda järeldada vastase kaitsekava tervikus. See pole muidugi igakord mitte kerge.

Kuidas tuleks siis toimida, et jõuda eesmärgini?

Kõige esiteks tuleb põhjalikult uurida maastiku reljeefi — millel vastane kavatab vastupanna või pealetungida. Selle tegevuse juures annavad suurt kasu plaanülesvõtted, millised üksikest katavad ja mida stereoskoobi abil võimalus on uurida.

Edasi on vaja kindlaks määrata diviisi, rügemendi, pataljoni, kompaniide jne. tegevusribad.

Seda tööd kergendavad suuresti teistest allikatest ammutatud luureteated.

Kuigi tegevusribad on kindlaks määratud, vaja läbi uurida vägede asetus neis, püüdes leida vastupanusõlmi, toetuspunkte ja vastupanupesi.

Maastiku reljeefi uurimisel võivad peale muu kindlaks määratud saada ka suunad, milledele oletada võib vastase varude tegevusse astumist.

Vastase väliehituse ja organisatsiooni tähelepanelikult uurides võib selgusele jõuda, kas nad kaitse- või pealetungi iseloomu omavad.

Suurtükiväe osade ümberpaigutustest, miinipildujate ja kuulipildujate asetusest ning koondamisest ja muust sarnasest,

võib oletada mõnda kohalise tähtsusega löögi kavatsust. Mis puutub laiema üldise iseloomuga pealtungi kavatsuste tunnemärkidesse, siis tuleb neid sügavamast seljatagusest otsida.

Eelpool loetletult toimetatud õhufotode uurimine ei luba mitte ainult põhjalikult tundma õppida vastase kaitseorganisatsiooni ja etteaimata tema kavatsusi, vaid ta aitab ka kinnitada teistest allikatest saadud luureandmeid.

Nüüd mõni sõna õhufotode uurija isiklistest omadustest ja õhufotode uurimise meetodidest.

Hea õhufotode uurija peab olema: hea silmanägemisega, väljaarenenud kohusetundega, ta ei tohi end lasta juhtida oma ettekujutusest; ta peab mõistma end ümbritseva kõigi luure-teadetega, ning ei tohi neist ühtegi tähelepanemata jätta; ta peab töötama kindla meetodi järgi ja uurima õhufotot kindlas loogilises järjekorras.

Vastase taktika tundmine — on suureks kergenduseks tema organisatsiooni uurimisel, ta on ka ainsaks aluseks saadud andmete kasutamisel.

Ülaltoodud nõue ongi põhjuseks, miks õhufotode uurimisel saadud andmete ärakasutamine — väejuhatuse staabi korraldusel sündima peab.

Üldise reeglina ei tohi kunagi rahulduda ainult viimaste fotode uurimisega, vaid just vastupidi, tuleb alata võrrelda värskeid ülesvõtteid eelmiste, sageli isegi väga vanade, ülesvõtetega, et sellega tabada mõningaid üksikuid muudatusi vastase organisatsioonis, millised muidu pea tähelepanematud on, kuid millele avalikuks tegemine sageli väga tähtsaid andmeid anda võib.

Näitena võiks siin tuua juhu Maailmasõjast, kus üks õhufotode uurija — kogu päeva jooksul toimetatud õhufotode vaatlusel tähele pani, et üks tee, milline algas vastase väeüksuse staabi juurest ja kusagile metsani viis — oma välimusest alata tumeres.

Tee iseendast — oli niivõrt tähtis, et ei võinud oletada tema mahajätmist (farvitamata tee muutub ajajooksul tumedamaks) — vaid pidi arvama, et tee tunnemine on tingitud mingist kindlast kavatsusest ja tegevusest.

Fotode uurija aimas lõpuks, et see tunnemine on tingitud tee kindlustamiseks ja kõvendamiseks viimasele laiilapiljutud kividest ning järeldas sellest, et

tee kõvendamine on tingitud raske kahurväe juureveo kavatsusest.

Sai korraldatud terve rida ülesvõtteid — metsast — mille juures tee kõige tumedamana väljanägi ja nende õhufotode lähemal uurimisel selguski, et metsas tõesti patarei asus.

Sarnane võrdlev uurimine lubab jälgida järjekindlalt teatud lahingvälja osa elu, näitab vastase aktiivsuse astet ja on aluseks väejuhatuse otsustele.

Üldielt õhufotode uurimine koosneb:

- a) teatud riba üldisest vaatlusest ja
- b) peensuste selgitamisest.

Lahingolukorras ei ole ühtegi nähtust, mis teistega seotud poleks: iga viimane kui asi ning tegevus on teistega seotud ning kõik nad täiendavad ja selgitavad teine teist. Samuti valitseb ka kõigi kaitseorganisatsiooni elementide vahel loogiline side, mida uurimuse varal avalikuks teha võib.

Abiks võttes teiste luureallikate kaudu saadud andmeid võib lõpuks kindlaks määrata vastase kaitsekava.

Niisuguse uurimise edukus eeldab põhjalikku maastiku reljeefi tundmist, mis vajalik selleks, et arusaada — flankeerimise võimalustest, defileedest, valitsevatest kõrgustikkudest jne.

Teatud riba üldist uurimist teostatakse:

- 1) Panoraam või perspektiiv võtetel, võimalikult stereoskoobi abil ja
- 2) plaanvõtetel, kuna

peensuste selgitamisel kasutatakse plaanvõtteid, neid täiendades vajaduse korral perspektiiv võtetega.

Tehniliselt tuleb õhufotode lugemist toimetada järgmiselt:

- a) Vaadelda õhufotosid suurekstegeva klaasi abil, valgustades fotot sarnaselt, et omada tõelikku reljeefi tunnet. Selleks tuleb foto orienteerida nõnda, et valguse allikas oleks asetatud suunas, kus asus päike pildistamise momendil.

Praktiliselt tähendab see seda, et fotol olevad varjud peavad langevama pildilugeja suunas.

Sellega saame kätte varjude tõelise väärtuse, mis meile võimaldab eraldada süvendeid — kõrgustikkest jne. Vastupidiselt talitades saame võeriti kujutuse reljeefist, mis meid järelduste ja oletuste tegemisel valeteele viib.

Uurimine suurekstegeva klaasi abil peab sündima kindla meetodi

Aspirandid laagris.

Sõbralik vahetund elanikkudega. — Osavõtt setupulmast.

järgi; vahest on kasulik valmistada diapoosiitive.

Harukordadel võib kasutada ka projektsioon laternat, kusjuures siin ainsaks kasuks vast see on, et lugemist võivad toimetada korraka mitu isikut.

b) Vaadelda õhufotosid stereoskoobi abil, mis annab täpse reljeefi tunde.

Kokkuvõttes võiks öelda, et kuigi õhufoto ei suuda vast kõiki vastase kavatsusi avalikuks teha, pakub ta nendest siiski õige palju andmeid.

Õhufotode uurijad peavad kogu aeg töötama — mõeldes vastasele ja meeletades alaliselt viimase võtteid ja taktikat.

Tuleb püüda arusaada põhjustest, millest on tingitud vastase töö ja tegevus, ühesõnaga peab arutama ja kaalutlema lõpmatuseni.

Kõigis küsimustes, mis alguses väga keerulistena paistavad — jõuab lõpuks arutlemise abil lahenduseni välja, kusjuures see lahendus sageli iseendast väga lihtne on.

Lõpuks veel mõni sõna käskude andmisest õhufotode toimetamiseks.

Väehatuse staabi poolt õhufoto toime-

tamiseks antav käsk peab endas alati sisaldama:

- 1) pildistatava objekti asukoha — üksikute punktide pildistamisel, või pildistatava riba äramääramise matkülesvõtete toimetamisel (tuleb äranäidata üksikud punktid, milledest matkülesvõtete tegemisel tuleb ülelennata ehk äramärkida täpsed piirid raioonülesvõtete tegemiseks);
- 2) õhufoto soovitatav mõõt ja
- 3) ülesande täitmise aeg.

Fotokäsk ei pea äramäärama, väljaarvatud täitsa erakorralised juhused — fotokaamera tüüpi ega ka lennukõrgust, vaid see peab jäätama ülesande täitja lendurvaatleja hooleks, kes vastavalt oma kogemustele ja olukorrale valib fotokaamera ja sellega ka lennukõrguse, et saada fotot nõutud mõõdus või nõutud detailidega.

Peab meeletama, et nõutud mõõtu ei tule mitte saavutada lennukõrguse muutmise, milline oleneb — vastase hävitus lennukõrguse aktiivsusest, oma lennuki omadustest ja ilmastiku oludest, vaid vasta-

va fotokaamera tüübi (põletiskaugus) va-
likuga.

Peale eelpool tähendatute igas foto-kä-
sus sunduslikult olevate andmete, võib kä-
sus mõnikord äratähendatud saada ka
matkülesvõtete katmise suurus (juhtudel
kui see peab suurem olema normaalsest
s. o. $\frac{1}{3}$).

Ülesande andmisel peab vastav väe-
juhatus alati teadma, mida ta mingisugu-
sel korral nõuda võib ja mida anda suudab
õhupildistus. Ülesande ülesseadmisel tu-

leb välja minna kasutada olevate lennu-
vahendite ja foto-tehnilistest võimetest,
et mitte foto-ülesannet anda, mis tehni-
liselt ülejõu käiv on.

Mida konkreetsemalt ja selgemalt on
väljendatud ülesanne, seda kergem on te-
da täita, seda rahuldavam saab vastus; tu-
leb alati silmaspidada, et kongreetsset vas-
tust on kergem anda konkreetsele küsi-
musele (ülesandele), kui ebätäpselt väl-
jendatud käsule.

H. K.

Sõjakool Petserimaal laagris.

Jala Petserist Tartu. Rahva poolt soe vastuvõtt.

Kolmapäeva õhtuse rongiga jõudis sõ-
jakool Petseri laagrist Tondile tagasi.

Laagrisse sõit algas 19. juunil hommik-
ul Järva jaamast. Petserisse saabuti 20.
hommikul, kust rännakkorras mindi laagri
asukohta Gorodištše külasse.

pikki silmi; kuna lahkumisel väljendati
kurbust. Seda tõendab veel see, et isegi
kirikus peeti vaimuliku poolt tänupalvet
Sõjakoolile.

Kadetid elasid küla elumajades ja ai-
tades. Et saavutada sõjaväelist korda ja

Harjutus

välitelefoniga rääkimises Inglise
gaasi maskedes.

Gorodištše asub Petserist 15 km ida
pool, otse Piusa jõe kaldal. Looklev Piusa,
mida kogu aeg piiravad kõrged metsaga
kaetud mäenõlvad, annavad külale rohkesti
looduslist ilu. Idapoolisel silmapiiril pais-
tavad kõrged liivamäed ja nende vahelt
sinav veeväli: See on Peipsi. Gorodištšet
loetakse üheks suuremaks Petserimaa kü-
laks ja seda ta ongi oma 120 perekonnaga.
Kokku umbes 600 hinge.

Ka möödunud aastal asus Sõjakooli
laager nimetatud külas. Küla elanikud
olid Sõjakooli vastu sõbralikud ja vastu-
tulelikud. Eeskujulik kord ja ülevalpida-
mine Sõjakooli kadettide poolt süvendas
sõprust päev-päevalt. Nii oodati küla ela-
nikkudelt Sõjakooli laagrisse saabumist

puhtust, tuli elamutes teha suur puhastus-
töö. Peagi oli küla „poleeritud“.

Gorodištše küla elanik ei olnud varem
sarnast puhtust näinud, ta vaatas sellele
tööle mõnitavalt. Pea hakkas puhtus ja
kord ka neile meeldima, ning püüdsid seda
isegi vähehaaval järele aimata.

Õppus laagris algas hommiku vara ja
kestis hilja õhtuni. Ühtegi päeva ega
tundi ei jäetud hooletusse, kõik kasutati
järjekindla kava kohaselt väliõppusteks.

Suuremaks lahingõppuseks, missugu-
seid Sõjakool pidas, oli sõjaaegse koos-
seisuga pataljoni kaitse ja pealetungist
kallaletungi järku lahinglaskmisega.

Esimest demonstreeriti pataljoni üle-
mate kursustele. Teist kutsutud külalistele.

Lõpuks tegi Sõjaminister õppusest kokkuvõtte. Ta jäi õppusega väga rahule. Täna juhtisid ja kõiki osavõtjaid kadette-aspirante, kes eeskujulikult maastikule kohanesid ja õppusele andumusega suhtusid.

Järgmisel päeval käis minister Sõjakooli laagris Gorodištše külas kadettide ja aspirantide laagrielu vaatamas. Ka sealt sai minister paremad muljed.

käidi ka vaatamas lauluisa Kreutzvaldi auasammast. Põlva jõuti kell 1630. Põlvas peatusid kadetid järgmise päeva, ning võtsid Vabadussõjas langenud kangelaste auisamba avamise paraadist osa.

30. 7. hom. kell 0800 algas jällegi rännak, kuid seekord kõige pikem — otse Luunja mõisa välja, seega 42 km. Eelmistel rännakpäevadel oli ilm ilus ja ränn-

Moment setuneiuuga tantsimisel.

Vabaaja möödasaatmine setukülas.

26. juuli hom. kell 0600 laskis Sõjakool Gorodištšes laagrilipu alla, ning algas jala rännakut üle Petseri, Võru, Põlva Tartusse. Kolmetunnilise rännaku järele jõuti Petseri jaama, kus lõunatati. Sealt edasi mindi Petseri linna, kus 2 tun. peatus tehti, ning seda aega kohaliku kloostri vaatamiseks ära kasutati. Edasi jätkati rännakut Võru sihis, ning õhtu kella 1800 jõuti Tamme külasse, kus ööbiti.

27. hom. kell 0700 jätkati rännakut. Lõunatati ilusa Kütijõe orus, kus keha vabastati rännaku tolmust ja võeti kosutavat päikesevanni. Öhtu kella 1730 jõuti Võru ning ööbiti 7. jalaväe rügemendi kasarmutes.

28. 7. hom. kell 0700 algas kasarmustest jällegi rännak Võru linna ja sealt edasi Põlva. Võrus peatusid rändurid ühe tunni. Kadetid tutvunesid Võru linnaga ja vaatamisvääriliste kohtadega. Muuseas

nakuks kohane, kuna 30-dal sadas alul vihma ja teed olid äärmiselt porised. Luunjasse jõuti kell 2000. Järgmine päev oli Luunjas puhkus. Seda päeva kasutati Tartuga tutvunemiseks, küll rataste, küll maanteed, küll laevaga mööda Emajõe rühiti Tartu ja tagasi.

1. aug. kell 0730 astuti Luunjast välja, ning paari tunniga olid viimased 11 km rännakteest kaetud. Tartus laaditi voo ja rakmed rongile, mis kell 1205 algas juba raudruuna turjal kodupoole ratsutamine.

Kogu teel, kus peatuti või ööbiti, oli kohalikest elanikest soe ja sõbralik vastuvõtt. Eriti oli seda aga Põlvas ja Luunjas.

Omalt poolt aga Sõjakool pakkus kohalikkudele elanikkudele orkestripalasisid ja noortele väledaid partnööre tantsuks.

L—ks.

Jalaväe lennuki tegevus.

Kahurväe marutules Chemin-des-Dames juures 1918. a.

*Oberstleitnant Schmidt'i isiklistest mälestustest Maailmasõjast,
Saksa Maailmasõja memuaaride seeriast.*

Saksa lendur ober-leitnant Schmidt kirjeldab oma tegevust Maailmasõjas lendurina töös jalaväe kasuks järgmiselt:

„16. aprillil 1917. varahommikul, kui algas suur pealetung Aisne jõel, tuli minu kätte järjekord lennata luurama prantslaste ettevalmistusi rünnakuks. Lendur ja mina seisime lennuväljal ja kärsitult ootasime hommikuvalguse kättejõudmist. Lennuk oli valmis startima. Propeller keerles. Vaatleja istme lähedusse olid paigutatud mitmesugused valgustus- ja suitsu raketid, latern signalseerimiseks ja fotokamera. Örnas hommiktuules uhkelt lehvisid vimplid — need jalaväe lenduri tunnusmärgikesed. Rindelt kostis kahurväe tule vägev mürin.

Lõpuks saabus hommikune valgus. Juba hakkas paistma rindelt määratu suitsu ja tolmupilv. Tõusime õhku ja lendasime 500 meetri kõrgusel rinde suunas. Mürskude hulgalise ja vahetpidamata lõhkemise tõttu ei näinud sellel kõrgusel midagi ja olime sunnitud laskuma 200 meetri kõrgusele. Suure kaliibriliste granaatide lõhkemine sumbutas isegi mootori pöörina. Sellelt kõrguselt oli näha prantsuse jalaväe masside kogumine kaevikutesse: prantslastest täitusid tihedalt mitte ainult eelkaevikud, — neist mustendasid kõik jooksukraavid ja seljatagused kaevikud. Polnud enam kahtlust: varsti algab suur rünnak, millest prantslased lootsid Põhja-Prantsusmaa vabanemist.

Kõigepealt püüdsin teadustada nähtust väejuhatusele. Raadio teel teatasin oma diviisi staapi, et vaenlase rünnak on liginemas. Siis teadustasin sellest suurtükiväele, et see suudaks sünnitada vaenlasele võimalikult suuremaid kaotusi enne liikumise algamist kaevikuist. Kokkulepitud signaalidega kutsusin välja suurtükiväe vastulöögituled. Vaevalt jõudsin seda nõudmist teistkordselt suurtükiväele edasi anda, kui täpselt kell 0700 algas prantslaste rünnak, ja meie jalavägi kutsus välja suurtükiväe tõketeled. See oli värinaid äratav ja ühtlasi kütkestav tulevärk: seal tõusid kõrgele õhku punased, siis — rohelised, kollased ja valged raketid, milledele kohe seltsisid tuled tuhandeist kahureist mõlemilt poolt. Nii meil kui ka vaenlase raionis põles hulk külasid ja asulaid.

Murdsin pead — kas suurtükivägi suudab näha ja eraldada jalaväe märguandeid selles tulede, suitsu ja tolmumeres? Küsimuse selgitamiseks lendasin tagasi patareide positsioonide raiooni ja kordasin lennukilt tähtsamad jalaväe märguanded.

Tulles tagasi nägin, kuid mürsud lõhkesid prantslaste ridades.

Nähtavasti, prantslased lõpuks tüdinesid minu lendamisest. Nad taipasid, et mina mitte asjata ei lenda nii madalalt nende kaevikute kohal, ja kui tuln uuesti ligemale, avasin lennuki pihta tugeva tule suurtükkidest ja kuulipildujatest. Et nad mitte halvasti ei tulistanud, sellest tunnustavad rohkearvulised augud lennukis. Enne tagasipööramist leidsin paraja kättemaksu juhuse. Idapool Aisle märkasid prantslaste jalaväe kolonni, Haarasin kuulipil-

duja ja avasin kahesaja meetri kõrguselt tule. Hiljem vangide ülekuulamise selgus, et mul oli õnne: 40-mehelisest rühmast said surma 15.

Jõudis kätte aeg kojulennuks, — pidin teatama ülemusele kõigest nähtust. Istusin telefoniaparaadi juures ligemale tund, sest paljud instantsid olid huvitatud mitmesugustest detailidest.

Kell oli 0930. Alustasin teistkordset lendu. Diviisi juhatusele sai vahepeal andmeid jalaväelt, kuid telefoniliinide rikete tõttu need teated olid väga katkendlikud ja puudulikud. Jalaväe lennukile tehti ülesandeks luua side eelliini ja juhatuse vahel. Eriti oli tähtis täpselt fikseerida meie jalaväe eelosade paigunemist, sest vastasel korral suurtükivägi poleks suutnud küllalt edukalt tegutseda uue vaenlase rünnaku likvideerimiseks. Lennu tingimused aga muutusid raskemaks: 200 meetri kõrgusel olid pilved. Kuid kaalule oli pandud jalaväe abistamine raske lahingus ja meie kohus oli — lennata.

Jõudsin Chemin-des-Dames kõrgustiku kohale. Pilved püsisid tiheda uduna Winterbergist kuni farmini Jurthebit. Paremalt pool olid kergemad lennutingimused, kuid seal juba tegutsesid meie kaks jalaväe lennukit. Keerates tagasi, nägin neid 100 meetri kõrgusel — ja isegi madalamal — otsimas meie jalaväe osi. Prantslased teadsid nüüd hästi, et madalal tiirlevad lennukid eriliste vimplitega toovad neile palju halba. Mõlemi lennuki pihta suundati seepärast rohkete kuulipildujate ja kahurite tuli. Vaatamata suurele hädaohule, lennukid püüdsid lõpuni täita oma raske ülesande. Tagasi nad ei tulnud...

Varsti avanes võimalus fotografeerida ja minu rõõmuks jalavägi hakkas avaldama elumärke: nägin all hallil põllul rida valgeid linakesi, mis märkisid meie eelliini. Alustasin nende pildistamist.

Valgustusraketiga teadustasin fotografeerimise lõpetamisest ja lõbusas meeleolus pidin juba tagasi pöörama. Juhtus aga õnnetus: raket libises kaares alla ja lennuki tiirlemisel raketi lennusuunas puudutas raketit lennuki tiiba. Moment — ja lennuk süütus põlema. Lenduri külmaveres päästis meie mõlemi elu: ta pööras lennuki „ninale“, keeras järsku alla ja tugev õhujuga kustutas tule. Ülevas meeleolus jõudsin kogu ja jutustasime seal meie õnnelikust õnnetusest.

Peagi tuli minule jälle järjekord lennata. Eelliini kohal andsin vastava leppesignaali ja jäin ootama, millal jalavägi annab enesest teada. Varsti hakkasidki ilmuma valged linakesed ja lühikese ajaga oli eelosade paigutus minule selge. Joonistasin eelliini kaardile ja tahtsin seda ka veel pildistada. Sel hetkel märkasid, et alt signalseeritakse: „vaenlane valmistub rünnakuks“. Meie kaevikud olid tugeva vaenlase suurtükiväe tule all; nähtavasti, vastane kavatses rünnata veel kord. Andsin oma lendurile märku laskuda allapoole ja nägingi, et kaevikud Winterbergi vastas olid tihedalt täitunud Prantsuse jalaväest ja sinna lähenedid seljatagusest tugevad varud. Meie jala-

väl oli õigus — vaenlane tõesti kavatses varsti alata uut rünnakut. Saatsin raadio teel sellekohase teadaande ja nõudsin välja lepesignaaliga „suurtükiväe vastulöögi- ja tõkketuled. Nõutud tuled said avatud silmapilkselt ja tabavalt. Rünnak oli tagasilöödud.

Järgnevad päevad rindel mõodusid võrdlemisi rahulikult. Kuid ka niisugused päevad pole hädaohuta jalaväe lendurile, — isegi mitte oma seljataguses! Kui temal õnnestub pääseda vaenlase kuulipilduja ja suurtüki tulest, jäävad järele veel hulk oma õhupalle, kelledega peab samuti arvestama. Et omad õhupallid võivad olla ohtlikud, selles olin sunnitud kibedusega veenma 7-al mail. Lendasime 600 meetri kõrgusel oma lennuvälja poole, — rõõmustasime juba, et seekord õnnestus jälle pääseda eluga tugevast vaenlase suurtüki- ja kuulipilduja tulest. Seljataguses laskusime madalamale, et visata alla teadaande meie järgi

gotavale brigaadi staabile. Mõnesaja meetri kaugusel meist hõljus õhupall. Kaugusemõõtja näitas 500 meetrit. Äkki lennuk sai tugeva hoobi. Kukkusin istme sügavusse. Lennuk kukkus esmalt parema, siis vasaku tiivale ja hakkas vajuma ninaga alla. Haruldase rahuga, millele hiljem imestad, mõtled niisugustel silmapilkudel: „Nüüd on lõpp. Aga siiski kahju...“ Kuid missugune õnn! Lennuk äkki võtab normaal asendi. Minu lendur on uuesti lennuki peremees! Kõrgusemõõtja näitab ainult 100 meetrit. Siin taipasin õnnetuse põhjust. Meie pörkasime kõie otsa, mille küljes rippus õhupall, — sellest tunnistab selgesti sügav „haav“ lennuki paremas tiivas.

Sest ajast kunagi ei lenda enam oma õhupallide läheduses. Eelistan lennata üle õhupallide hästi kõrgelt või eemalt mööduda neist. Nii on kindlam!“ G. L.

Akadeemikud lennupraktikal.

Veste.

Seda on nad omale elukutseks valinud — kõike teada, mis veel kuidagi ennast sõjamoistega ühendada annab. Üks aukartust äratav jonn igatahes. Siin higista nädalate kaupä oma vintpüssi kallal, — ei saa jagu. Nendefe aga teeb väikest vaeva üleslugeda ja väljaseletada kõik maailma vint-, automaat-, jahti- jne. püssid. Mis püssid! Nad on lõpuni välja uurinud kuidas peab liikuma, laskma, kaevama, et igast vastasest jagu saada; nad teavad, kuipalju Jaapani sõjavägi aastas riisi hävitab ja kust on tulnud sõna „pauk“. Nad peavad teadma nii palju! Ja seda kõike akadeemiliselt.

See on nendele oma iseäralise pitsati peale vajutanud. Nad avaldavad kvalifitseeritud kihtkonna kalduvusi, elavad reeglite järele ja nimetavad üksteist „frater“.

Akadeemik ei võta midagi lihtsalt, südamest; ta vaatleb igat asja kritiseerivalt, kuiva mõistusega. Kui meiesugune partarei kõrval seisab ja see oma järjekorra välja paugutab, siis rabab see meid kõige pealt ajast ja luust ja meie ei mõtle selle juures õieti millegist, vast jääme ootama ja vaatama, mis nüüd edasi tuleb. Akadeemik on selle ajaga otse paugu pealt tingimata mõne probleemi üles tõstnud ja võib olla ka selle lahendanud. Ta kujutab omale, ütlemele, mürtsutrajektooriat, õhusurvet, pöörlemist telje ümber või midagi muud. Sorib sekundi mõttes nendes nähtustes ja valib välja, oletame, kas või derivatsiooni. Ta mõte libiseb üle kõige kolmeteistkümnepühuse ja jääb järsku nagu kivi taha peatuma. Kõik on üli-

selge, aga kuidas peaks muutuma derivatsioon, kui ma toru järk-järgult üle seniidi tõstan? Ja ennem kui sealt metsade tagant lõhkeraksatust kuuleme, on temal see asi, võib olla, juba selgem kui selge.

Soovite et akadeemik teile väljaseletaks rakettpüstoli ajaloo, — ta teeb seda otsekohe. Tahate temaga vaielda ratsahobuse pessimismist tüseda veltveebli all — olge lahked! Tema on valmis.

— „Võtame mäe, ütleb akadeemik, selletades horisontaalide teooriast. Eks ole sama lihtne, kui meie ütlemele — võtame saapa, lusika. Üks iseäraline rahvas.

Hiljuti oli üks akadeemiline seltskond meil lennuväes. Nad pidid sooritama praktilised õppused lennuorineteerimisest, õhufotost, õhulaskmisest ja kaugest õhuluurest, — nagu seda kolmenädaline kava täpselt ettenägi. See ala oli nendele igatahes veel tundmata. Tõsi, möödunud talvel sai pooleteistkümnepühuse tunni jooksul lennuväe elust-olust, ülespidamisest lennumasinat, tunnetest jne. veidi selgitatud, kuid nii ütelda — ainult tahvilil. Sai näidatud umbes, näppude peal, mis tunneb inimese pöörises, surmasõlmes, kuidas peetakse õhuluure, õhulahinguid ja muid asju. Akadeemik kuulas ja kahtles, — funktsioonid olid temale küll kätte antud, aga argumente oli vähe. Neid pidi ta oma nahaga muretsema.

— Ärge aga meile liiga tehke — tähendati sealtpoolt mõnel korral. Kuid lennuväelane on ka omamoodi tüüp, kes kunagi ei lase väljapaista, et see mis ta praegust teeb, on juba „liig“. Temale on see, nagu

Pilte 7. jalaväe rügemendi elust.

III. patalj. rännak lõuna laagrisse 17. VII. 28.
foto A. S.

meil „peenemas“ seftskonnas armastatakse öelda, — „gar nichts nicht“.

Nii siis nad tulid lenn väe teenistusega tutvunema. Algasime „teoriaga“, et veel kord meelde tuletada tundeid, ülespidamist, ülesandeid. Meil ei armastata küll enam auditooriumi, aga akadeemikute juures selleta kuidagi läbi ei saa. Teiselt poolt, peab ju inimestele midagi üttelema, enne kui nad saadate pilvede taha eksima. Tram-mile astujale öeldakse tuhat korda — ära pista pead välja, ära hüppa sõidu ajai maha, — ega's see teooria polegi. See on lihtsalt ligimise armastus.

Esimese karastuse said akadeemikud vigurlendudega. Ettekirjutuse järele pidi mõni mees „plassiks“ jääma, aga ei jäänud keegi; süda ei „läiki nud“ kah kellegi ja arst tukkus päev otsa aerodroomil tööta. Praktika ei vastanud teorialle.

Lenduri juhtimine ette antud teekonnal läks samuti libedalt. Akadeemik oli iseteadvalt enesega rahul; asi ei olnud sugugi nii hull ja keeruline, kui sellega hirmutati. Päril lihtne oli.

Siis tuli õhuluure fotografeerimisega ja sellega algasid ka väikesed komistused. Pildistamise objektiks oli valitud Nabala mõis. Kuid Taara oli katnud taeva madalate pilvedega ja nii mõnigi „frater“ ei leidnud mõisat üles. See tegi muret, ajas vere kihama ja südame valutama.

„Nabalasse!“ oli äkki tung sõnaks saa-

nud. Siis hakkas rändamine. Nabala elanikud olevat päris ärevuses olnud, sest kogu viimase kolme aasta jooksul nähtud seal ainult ühte lennukit, nüüd äkki päev otsa muudkui lasevad peade kohal ringi. Keegi kohalikkudest asjatundjatest arvestas välja, et sel päeval pidi terve Eesti kohal käima vähemalt 50.000 lennukit; naised tõttasid külapoodidesse suhkru ja petrooleumi ostudele...

Aerodromil angaaride vahel seisab fotovanker (rändav fotolaboratoorium). Lennuväes nimetatakse teda „tsirkuseks“. Laborandid askeldavad sees ja väljas, voolikutes vuliseb vesi, vankri sees vuriseb midagi... Siia, töölauale, tuakse fotoluure tagajärjed. Siin ilmutatakse ja töötatakse välja lennust saadud ülesvõtted. Pestakse fotoplaate, kuivatatakse, kopeeritakse, uuritakse, ühe sõnaga „vahvlivabrik“ täies tööhoos. Ühed rõõmustavad oma produktiooni üle — koht on õige ja pilt tehtud kah vahva. Mõni aga on nukker.

Seal tuleb parajasti maandunud „nabalane“ ja juba cemalt paistab, et käsikaamera on nagu pooleti suuremaks läinud, nagu lõõtspill, mis pikaks venitatud, kuid mis millegipärast enam kokku ei lähe. Kandja ise tusane.

— Litsusin küll tugevasti, aga saatan ei lähe kinni — kurdab ta, pannes oma koorma lauale, — aga ülesvõtte tegin siiski ära, — lisab juba rõmsamalt juurde.

Peasi, et „vahvel“ on küpsetatud; mis sellest, et ta ahjust välja ei tule, — toome ta ühes ahjuga lauale... Laborant õiendab aparaadi pea ära, võtab plaadid välja ja ilmutab nad. Pilt on tõepoolest hea.

Teisel „nabalasel“ on lood halvemad. Õhus oli oma teada teinud kõik nii kui kord ja kohus, täpselt nagu seletatud. Noh, siis peab ka kõik korras olema. Kuid ilmutatud plaat näitab pilkast pimedust — nagu nõega ülemääritud.

— Neeprite lahing öösi, — tähendab instruktor. Frater peab ülesannet korradama.

Kolmandal otse vastupidine äpardus — plaat valge ja puhas nagu süütaus ise.

„Mis siis see on?“ küsitakse.

— See on Heebrea rahva üleminek Punasest merest.

„Kus on siis Punane meri?“

— Ta on lahknenud kaheks.

„Aga juudid?“

— Need on juba üle läinud!

Kus häda, seal peab olema ka troost. Akadeemik võib samuti eksida, on ta ju siin alles õppimas. Viga seletatakse temale ära ja igaüks võib nüüd vanduda oma esivanemate habemete juures, et see frater eluaeg saab meeles pidama, mida ta tol õnnetul korral unustas — peaks tema! aga veel jahus tulema õhus fotografeerida.

Mõne päevaga on akadeemikust saanud eht lennuväelane. Ta vaatab juba igal hommikul voodist tõustes kõigepealt taeva poole, et hinnata pilvede kõrgust. Lennuväe autobus viib ta otse kohvilaua tagant aerodromile ja toob ta õhtul nõgise näoga tagasi. Mõni ongi kui oleks ta korstnaid pühkimas käinud, aga nagu ei tahakski nägu pesta. Arusaadav. Vähemalt kui mina esimest korda sellest tööst nõgiseks sain, ei pesnud ma ennem kui mind mu kallim oli näinud... Õhtumootasin.

Kui luureõppus läbi, algas õhulaskmine kuulipildujast. Esmalt maas, tiirus. Imes-tatakse, kuidas võib sarnaselt keksivast riistast üldse lasta, sihi sellejuures veel kusagile õhuauku. Mis teha, aga lendmasinal keksib see riist niisamuti, keksib lisaks veel laskja ise ühes oma istealusega, keksib ka märk, mida vaja tabada. Kes arvestab välja selle õige trajektooria, kes on see Einstein? Siin on probleeme, hüpoteese, presumptsioone, siin on vett akadeemilisele veskile. Olete neid annud teadusemehele, ärge siis temale enam leiba pakkuge.

— Laskmine lendmasinalt maapealse märgi pihta, lennukõrgus 200 m, lennuki kiirus 35 m sekundis, märgi suurus 4×10 m. Palju ei ole vaja — 20-st padrunist aitab üks tabamus. Palun, teie järjekord, frater N.

Aga mine võtma. Tuiskab ja välgub küll otse kilbi peal; kindlasti on näha, kuidas kuul otse sisse jookseb. Minnakse hiljem vaatama — tühi!

Frater mõtleb, arutab, analüseerib. Laseb uuesti; kindlustuseks lubab „pott“ õlut iga augu eest ja väänab kahekümnest lastust kaks „potti“ välja.

Õppekava on juba esimesel nädalal, tänu taevale (õigemini, ilmastikule), sassis. Aga pole midagi teha. Ülesandes seisab — kaevikute väljaotsimine ja pildistamine Männiku rajoonis. Aga tihe udu ripub maani, lenda kui piima sees. Või mis sa udus ikka harjutad vahtimist ja fotografeerimist — seda võib ka saunas teha.

Aerodromil on kõik tähelepanu koonduvad taevasse — kõik on hakanud meteoroloogideks.

On järele jäänud viimane õppus — sügav luure R. linna peale, kus asub „vaenlane“ ja tema lennuüksus, seega õhulahingu võimalused tema hävitajatega.*)

Aga see põrguline taevas! Siinsamas lööb veidi selgemaks, kuid minut-paari pärast on jälle tume ja vesine. Siiski käidakse kiuste omad otsad ära. Ega's alati pole brilljant olukorda. Tuleb oodata vaid esimest võimalust.

Aerodrom muutub ooteruumiks; elu kontsentreerub autobuse ümbrusse ja selle sisse. Järjekorras lendajal on kõik lennuks valmis; ta ootab parajat ilmastiku momenti. Teeb vahepeal „pulkat“. Ta on parajasti „kassi“ mänginud ja viis tihhi sisse võtnud, kui tuleb kaua oodatud silmapilk. Masin pannakse käima. „Kass“ katkestub silmapilkselt. Minuti paari järele kaob lennuk silmapiirilt. Sellele järgi saadetakse teine.

Lend R. peale ja tagasi ilma maandumiseta võtab üle kahe tunni. Vahepeal on merelt ja linnalt tõusmas rängad kõuepilved. Paar tublit vihmahoogu kõuerak-satustega läheb üle maa. Ootame masinaid, kuid masinad ei tule... Siin on tegemist tugeva vaenlasega, loodusega. Peab olema valvel sõbra eest, kes viibib väljas. Häda pole veel suur, aga ähvar-

*) Õhulahingu harjutusi peetakse n. n. fotokuulipildujate abil. Need on omalt mehhanismilt harilikud kuulipildujad, kuid päästiku vaatamisega toimetavad laskmise asemel märgi filmimist.

dab selleks kujuneda, sest linna poolt hakkab peale ajama tihedat udu, mis katab ümbruse maani. Udu on lennuväelasele suurimaid vaenlasi. Ta ei tähenda muidugi otsekohe katastroofi, aga ootamatus tekitab ta kindlasti.

— Tuleb! — hüütakse valvepostist.

Kaugelt taevapiirilt hakkab tõepoolest paistma must täpp, mis aerodromi poole liikudes kiiresti suureneb.

Aga teine?

Viie minuti pärast on lennuk maandunud. Lendur seletab, et R. kohal on praegust suurepärane ilm ja teine masin jäi temast sinna maha õiendama oma ülesannet. Tuleb nähtavasti hiljem. Ilma aga halveneb. Hakkab sadama peenikest uduvihma, mis katab ümbruse uuesti tihedalt oma alla. Möödub pool tundi, tund, Vihm

on üle ja taevast lained selgemaks, aga lendmasin ei tule ega tule. Näib olevat kindel, et ta ei tulegi. Tähendab, midagi on juhtunud. Aga mis? Teadmatus teeb juba muret.

Alles hiljem selgub, et masin on teinud hädamaandumise mootori rikke pärast ja õnnelikult, kuid omal jõul tõusta ei suuda. Hädamaandumine! Siin on akadeemikul jälle tegemist probleemidega, muu seas faतालsete probleemidega. . .

Kui siis viimaks töö on tehtud ja vaev nähtud ja lõbusas meeolus viibitakse veel kord koos, siis selgub, et akadeemikul on paunas uusi muljeid, tundmusi ja teadmisi, uut pagaaši, mis saadud otse elust ja mida võimalus jälle vabalt kritiseerida, analüüsida, eksperimenteerida. . .

H. J.

5000 meetrit.

Aug. Taader.

Millega paistis reamees Timpjalg ennem silma? Mitte millegagi. Oli Timpjalg hea rivimees, või laulis üle teiste, et oleks võinud lausuda: vaat' Timpjalg, see on alles mees!

Mitte raasugi ei toda, ei seda.

Timpjalg oli kõige igapäevasem sõdur terves pataljonis. Kõige harilikum, kõige tavalisem, kõige sagedamini kohatavam sõduritüüp.

Ja nüüd: muud ei kuulegi enam — Timpjalg nii ja Timpjalg naa, Timpjalg tegi seda, Timpjalg tegi toda. Ütles nii, vastas sedasi ja kostis teisiti. Timpjalg siin, Timpjalg seal, Timpjalg igal pool. Kui mitte Timpjalg ise oma maises olemises, siis vähemalt tema nimi on kõigil suus.

Ja kuidas see tuli, et Timpjalast sai üle öö kohalik kuulsus, kellest räägitakse kui nabsaladuste uurijast Amundsenist ja kellest kirjutatakse kui viletsast vilja-aastast. Leidis Timpjalg siis uue sordi suitsuta püssirohtu, või sai hakkama mõne muu ilmutisega, millel üleriikline tähtsus? Ei, minu kallid. Asi on hoopis teine, hoopis igapäevasem, kui lubate, kaunis harilik. . .

Aga kuulake, palun:

Üleriikliste kaitseväge spordivõistluste eelvõistluste eelvõistlused.

Jooksud, hüpped, visked, tõuked, maadlus ja poks. Ilm ilus. Sõdureid pealtvaatajateks ilmatu kari. Kes jookseb, see

jookseb, kes hüppab, see hüppab jne. Igal alal oma kanged mehed. Juba vanad veteranid spordis lõikavad loorbereid, sest pealtvaatajad ei ole kitsid kiitusega. Võitjad kõnnivad ringi tähtsate nägudega, pilgluvad harilikkudele surelikkudele keeleotsast lauseid:

„Oh ei viitsinud — oleks ju paremgi tagajärje saavutanud. Midas sa ikka rabeled, võistlustel ju võib pisut pingutada. . .“

Ega suuri üllatusi ei olnud. Suured spordimehed ja rekordipurustajad olid enne võistlusi teada, võistlused korraldati, et vast ilmub mõni uus täht või mõni vana saavutab uudishimuliste pilgude all oma viimase parema.

Nii sündiski, et suuremas osas spordi numbrites tulid võitjateks need, kelle võitu juba ammu ennustati.

Järjekorras on viimane number: 5000 meetrit.

„Nuuh, nüüd lõikab Charli loorbereid,“ räägivad mehed, „nüüd saab tema peenleiba ja soendab kukalt,“ arutatakse edasi.

Kõikide pilgud peatuvad pikal, kuivetanud ja päikesest pruuniks põlenud mehel, kes sihvakatel jalgadel traavib platsile, nagu hipodroomi hobune.

Lase aga see mees lahti ja ta lendab kui kuul. . .

„Võistlejad starti!“

Jooksu algpunkti kogub mitukümmend

võistlejat. Väikseid ja suuri, peenikesi ja pikki mehi. Mõni must kui öö, teine tumepruun kui hiine õhtu, kolmas valge kui keskpäev. Mõni liigutab Charli eeskujul jalgu, mõni voolib sääremarju, mõni seisab niisama. Aga suurem osa vahib Charlit, et mis tema teeb. Charli, mitmekordne pikamaade võitja, aga ei näe ei kuule kedagi, kepsutab äraseletatud näoga ringi — täna on ju pidu tema talus!

Ja lõpuks on kõik stardil.

Siis läheb lahti jookse. Hakkab vedama üldtuntud Charli, pikkade, võimsate samumudega mõõtes maad. Liugleb kui uhke ratsu, pea püsti ja rind ees.

„Charli!“ — kostab siit, „Charli!“ — kostab seal.

Ja Charli jookseb.

Ent ennäe, kes on see viimane? Lubage sammu vaadata, kes on see tundmatu Nurmi, uus Jüri Lossman? Eheel! See ju meie reames Timpjalg, kellel vintpüssi seitse peaosagi senini segi.

Ja nüüd on naeru laialt:

„Charli, hoi a kannad, Timpjalg on taga!“

Üldine naer ja pilke sadu vaese Timpjala aadressil.

Ent Timpjalg jookseb, naeru tema ei näi kuulvat, pilked on talle kui vesi ane selga.

Kuna tuli Timpjalg jooksuma, on ta üldse märgitud nimekirja või jookseb asjaarmastajana kaasa?

Põrguline, midas tuli plameerima enast ja kogu üksust. Siunatakse, kirutakse.

Aga Timpjalg jookseb. Kolmandal ringil ei ole viimane mitte Timpjalg, vaid juba keegi teine. Charli on kui põlismetsade hirv kaugel teistest ees. Timpjalg on juba neljas. Vaatamata sellele siunatakse teda ikka veel. Mõni koguni annab piikeks käe, et — „Võta, Tõnis, kinni, siis on hoogsam“. Aga Timpjalg naeratab süüdlase ilmega ja raputab heatahtlikult pakutud käe oma käelt.

Viies, kuues ring. Kaks meest on välja langenud. Kõnnivad ära, süüdlase allahetlikkusega pareerides pilkeid:

„Ah kurat, jookseks küll, päeval väsitasin enese ära...“

Seitsmes, kaheksas ring. Kus on Charli?

Ees. Kõige ees, kui tuline araabia täkk. Ja kus on siis Timpjalg? Aa, ahaa! Mees on vist viimase välja pannud: Charli ja Timpjala vahel on kõigest kaks meest!

Aralt julgustab mõni oma poiss:

„Timpjalg — juurde! Sinust saab asi: mine järele Charlile!“ See on küll natuke julge soovitus, kuid egas viies, kuues kohtki põlata pole. Ja pealegi Timpjala jaoks.

Timpjalg jookseb. Rahulikult, tasa-selt, nagu väljaspool elu ja olemist. Charli vaatab tagasi, ehme silmis: kas siis see, Timpjalg, peab temale, Charlile, järele jõudma? Ptui, kurat, tuju söövad ära. Ja enam ei olegi Charli samm nii nõtkke ja jalaviske kerge, kui alul.

Timpjalg jookseb. Näeb ja kuuleb ta midagi? Kahtlane. Aga jookseb kui masin. Ei ole kuulda, et Timpjalg nii raskesti hingaks, et see teistele kostuks.

Üheksas ja kümnes ring.

Charli on ikka ees, aga, aga — Timpjala ja Charli vahet on üks mees, seegi kohiseb kui hooratas ja viltuvajunud völl.

Hüüded, hulgalised hüüded Timpjalale:

„Pressi, mu kullake — teine koht on sinu...“

„Litsu, Timpjalg, ja loorberid sulle...“

Charli on vihane. Timpjalg — kas ta kuuleb midagi, näeb midagi. Vaevalt. Aga siiski: vaevalt märgatav naeruvõre suu ümber ütleb, et Timpjalg on omadega kodus.

Üheteistkümnes, kaheteistkümnes ring.

Kus on mees, kes lahutas Charlit ja Timpjala?

Kus on see mees?

Istub haljal aasal, pea käte vahel. „Pumpas välja, tühjaks pumpas enese,“ seletab sõber.

Kes oli Timpjalg? Hall, igapäevane, harilik sõdur, kellel seitse vintpüssi tähtsamat osagi on segased? Ja nüüd? Timpjalg on kangelane, publiku lemmik. Jookseb ühtlaste sammudega, sitked lihaksed aina märglevad!

Charli on vihane. Surmani on Charli hing täis kõige kibedamat viha. Sihukene nolk, roheline „Jaan“ tilgub tema kannul, ei nõrke, ei sure, muudkui jookseb... Ja need tolad, need pealtvaatajad, need kui Timpjalga armunud...

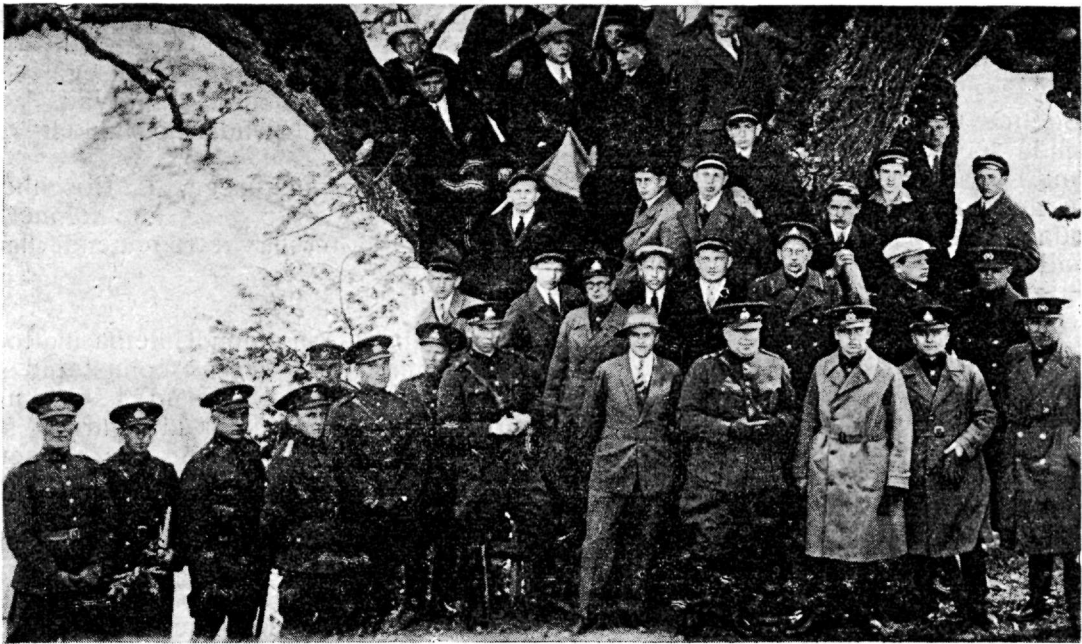
Ja Charli paneb juurde. Aga või siis Timpjalg maha jääb — ikka kannul, vaata, et kannale ei astu. Charli lisab veel juurde. Ja kas Timpjalg ei lisa? Ikka juurde, ikka juurde. Vaata, et ei jookse Charlil nina alt mööda.

Kolmasteistkümnes ja neljasteistkümnes ring.

Charli ees, Timpjalg taga, mitte sammutäitki ei jää maha.

Mehed juubeldavad:

„Ohoi Charli! Kuidas on? Kas palav?“

Viljandi linna kooliõpilaste tutvunemise külaskäik 6. suurtükiväe gruppi, juunil 1928.

Pisike noodatäis nõoki, millel selge kiri: p i l g e . . .

Viieteistkümmes ring.

Mis kära on see? Kes karjub ja huikab, et spordiplats kajab?

Palun: reamees Timpjalg on tüdinenud Charli kannul jooksmisest, ta on Charlist ees. Ja lidub kui vars. Aina Timpjala kannad välguvad. Charli rind kohiseb — väsimusest ja vihast.

Huraa! Hurraaa!!

Timpjalg on kaugel ees. Kogu pataljoni meeskond on väljas. Sadakond mehi jookseb Timpjalaga kaasa, kõik julgustavad, kiidavad, karjuvad hurraa.

Timpjalg aga jookseb. . .

Näeb ja kuuleb ta midagi?

Mõlemaid vist.

Sest naeratab, ja jookseb.

Charli? Longib viimast. . . üksi, maha jäetud. . .

Mis niiviisi viga joosta kui Timpjalg! Jookse või ümber maakera, kõikide sümpaatiad sinuga. . .

Kuueteistkümmes ring.

Kaugus Charli ja Timpjala vahel suureneb veelgi: Timpjalg on kaugel ees ja ta lisab veelgi juurde.

Seitseteistkümmes ring.

Timpjalg tuleb tuulena, kaasajooksjad on väsinud.

Poolteist ringi Charlist ees!

Lõpetab Timpjalg jooksu ühe ja kolmveerand ringiga Charlist ees.

Huraa! Hurraaa!! Hurraaa!!!

Timpjalg on õlgadel, teiste õlgadel, ja viiakse kompaniisse.

Nüüd muud ei kuulegi enam kui Timpjalg ja Timpjalg. Siin ja seal, igal pool. Kõige kõrgem, pataljoni ülem ise, surus Timpjala kätt.

„Tooge ära viimane missaate. See on, tooge ära esimene üleriiklistel. . .“ Nii ütles pataljoni ülem ise.

Kurat, Timpjalg on nüüd kõik.

Kiri toimetusele.

V. A. „Sõduri“ toimetis.

Sõduris nr. 30 ilmus artikkel „Traditsioonide loomisest“, kus puudutatakse ka Pärnu rügementidele (pataljonidele) lippude annetamist. Peale muu püütakse tõendada, et rügemendi poolt sel korral Vabadussõja kaasvõitlejad ära unustud. Arvatavasti ei ole selle artikli autoril olnud täpseid andmeid Pärnu rügementidele lippude annetamise asjas ja sellepärast on asja valgustatud teisiti, kui see oli.

Lippude annetajad organisatsioonid, Pärnu Naisühing ja Lipukomitee, määrasid ise kindlaks lippude pidustuste kava ja samuti pidustustele kutsutava esituse. Et rügemendi esitajad neisse organisatsioonidesse hääleõigusliste esitajatena ei kuulunud, siis ei olnud ka rügemendil võimalust kedagi kutsuda ega kutsumata jätta. Rügemendi kaitseväelased võtsid pidustustest ise külalistena osa.

Eksiarvamiste ärahoidmiseks on selle kohta lippude annetajad organisatsioonid kohalises ajakirjanduses (Päevalehe, Vaba Maa ja Postimehe Pärnu väljaanded)

juuli kuul k. a. avaliku seletusega esinenud, mis ülemaloodud kinnitavad.

Palun minu õiendusele lahkelt ruumi lubada.

Kõige austusega E. Rosenberg
kolonel,

6. jalaväe rügemendi ülem.

Toimetusele.

6. jalaväe rügemendi ülema ülalloodud kirja puhul on toimetis kohustatud seletama: Artiklis „Traditsioonide loomisest“ on mainitud Pärnu seltskondlik organisatsioon, kes annetasid rügementidele (6. ja 9. pataljonid) lipud, suurima lugupidamise ja tõsise austusega. Autor ei mõelnudki neilt organisatsioonidelt nõuda, et nad hoolitseks side loomise eest praeguse 6. jal. rügemendi ja selle reservistide vahel.

Artikli autor, püüdes selgitada traditsioonide tarvidust kaitseväes oli, arvamisel, et praegune 6. rügement tema lipupühäl oleks võinud leida võimalusi kudas lipusaamise rõõmust lasta osa võtta endistel rügemendi kaitseväelastel.

Sõjakirjandust.

N.-Vene.

Voia i Revoluutsia (Sõda ja Revolutsioon)
nr. 2. — 1928.

Käesolev veebruari number (nr. 2) on pühendatud punaväele ta 10. aastapäevaks. Artiklite hulgas on palju mälestusi Vene kodusõjast. Tuuakse pilte punaväe tähtsamatest tegelastest ja nende tegevusest 1918 — 1920. Esiartikkel on Sõjakomissari teiselt asetäitjalt (abilt) S. S. Kamenevilt: „Kümnendaks aastapäevaks.“ Punavägi on 10 aasta jooksul omanud kindla organisatsiooni ja ilme. Ta võib oma tööd jätkata seadustes ja määrustikkudes ette nähtud suunas ja piirides. Palju olevat olnud otsimise aastaid. Punaväe loominguks olevat tulnud algu- ses juhtidel käia käsitöölise rada kopeerida seda, mis tehtud ennem. Punavägi, et kujuneda välja võimsaks sõjaliseks jõuks, pidavat katsete abil leidma uusi teid ja meetodeid punaväe moraalses ja tehnilises ettevalmistuses. Punaväe ettevalmistuses ei tohtivat maha jääda naabritest, kellele juures S. Kamenev konstateerib pinevat ja süsteemaatilist sõjaväe ettevalmistuse tööd.

Jak. Berman: „Lenin sõjast.“ Autor tõestab paljude tsitaatidega, et Lenin tunnistas sõda kui paratamatut ja vajalikku nähtust. Toome ühe tsitaadi Leninilt: „Töölise diktatuur on armutu sõda. Proletariaat võitis ühel maal, kuid on nõrgenenud rahvusvahelises maastabis. Ta peab koondama enese ümber kõiki töölisi ja talupoegi selles teadmises, et sõda ei ole lõppenud. Kui laulame „see on me viimne ja otsustav võitlus,“

siis, kahjuks, on see väike vale, sest see pole veel meie viimne ja otsustav võitlus.“ Nähtavasti ei ole see Lenini seisukoht nende teada, kes Eesti enesekaitset näevad miskit sõjakust.

K. Mehonoshin: „Võimu haaramisest kuni aparaadi täieliku vallutamiseni.“

M. Rõmshan: „Revolutsioonist kümne aasta eest.“

A. Baranov: „Punavägi ja professionaalsete ühingute osa temaloomises.“

A. Shipek: „Sõjavangid ja nende kasutamisest Maailmasõjas ja kodusõjas.“ Autori arvates oli Maailmasõja vangilaager halvemaid türme, kuna Vene Kodusõjas laager olevat olnud kooliks, kust välja tulid paremad agitaatorid proletarise revolutsiooni kasuks. Selles suunas tulevat ettenäha ka tulevast tööd sõjavangide laagrites Venes.

K. Janel: „Pihkvast Vindavi ja tagasi (1918 — 1919 a.)“ Artikli autor on suurema tähelepanu pöörnud punaste lätlaste tegevusele lõunas, kui punaväe tegevusele põhjas eestlaste vastu. Mis puutub sellesse artikli ossa, kus käsitatakse meie (Eesti vägede) tegevust punaste vastu, siis ei ole faktide kirjeldusel kaugeltki tõest kinni peetud. Ühe asjaolu kriipsutab autor siiski puhtsüdamlikult alla, et punased olevat Eesti vägedelt üllataval kombel lüüa saanud. Artiklist leiame koguni sarnaseid ridu: „Täielikust katastroofist

7. rügemendi III pataljoni auhindade nurk.

läks meil korda pääseda ainult tänu sellele, et sakslased ei jälitanud, aga eestlased saatsid suurema osa oma jõududest (3. diviisi) võitlusse sakslaste vastu Vindavi raioonis (sõrendus minu K.)

P. V. „Episood Kodusõjast.“ Kirjeldatakse jalaväe pataljoni kokkupõrget ratsasalga-ga Autor väidab, et ka Vene Kodusõjas oli ratsavägi, teotsedes ratsa, võimetu jalaväe tule ees.

I. Fabritsius: „Mälestusi võitlustest Denikini ratsaväega Stanitsa Olginskaja pärast.“

T. Hvesin: „Mälestusi Mosori grupi tegevusest 1920. a.“

B. Feldman: „55. Peterburi diviisi Pinski operatsioonides — mälestusi.“

M. D. V.: „Handzini mäss ja selle likvideerimine.“ Mälestusi Baku veresaunast 15. apr. 1920.

K. J.: Välisajakirjandus punaväest.“

Selles kokkuvõttes on kasutatud Poola, Saksa, Vene emigrantide, Soome jne. sõjakirjanduses avaldatud arvamisi punaväe lahingvõimest ja organisatsioonist selle esimestel eluaastatel. On näidatud, et ühed (eriti Vene emigrandid) ei ole tahtnud punaväge tunnustada kui sõjalist jõudu, teised aga ümberpöörduvalt on näinud punaväes suurt jõudu, mis oli võimas hävitama tsaari kindralitest juhitud ja tehniliselt ning ekonomiliselt paremalt varustatud Vene interventsiiooni armeesid (Koltshak, Denikin, Vrangl). Nüüd, kümne aasta möödudes, arvab autor, ei ole enam neid, kes ei arvestaks Vene punaväge, kui tugeva sõjalise jõuga ja seega vägeva faktoriga kogu rahvusvahelises elus.

K.

Sport kaitseväes.

10.—12. aug. s. a. peeti kaitseväe staadionil Pärnu garnisoni spordikomisjoni korraldusel diviisi väeosadevahelisi spordi- ja sõjalisvõistlusi neljas klassis. Võistlused avas diviisiüleml kindral Tõnisson. Võistlustest võtsid osa 2 ohvitseri, 35 üleajateenijat ja 116 ajateenijat kaitseväljal. Võitjaks tuli 6. jalaväe rügement 140 punktiga, jättes 3. diviisi õppekompanii 116 p. teisele, Sakala jalaväe rüüg. 87 p. kolmandale ja 3. diviisi suurtükiväe 30 p. neljandale kohale. Seati üles 9 uut garnisoni rekordit, kusiüres 200 m jooksu tagajärg on kaitseväe rekordist parem.

Esimestele kohtadele tulid:

A klass.

200 m jooksus: 1. n. a. o. Kadak, 3. div. õp-pek. — 23,5.

1000 m jooksus: 1. n. a. o. Hohensee, 6. j. rüüg. — 2.57,0.

5000 m jooksus: 1. n. a. o. Tilk, 2. div. õp-pek. — 19.19,3.

400 m tõkkejooksus: 1. n. a. o. Kadak — 1.04,3.

Orienteerimisjooksus rakmetes: 1. n. a. o. Vanatoa, 6. rüüg. — 41 min.

Kaugushüppes: 1. v. a. o. Panov, 3. div. õp-pek. — 5,83.

Kõrgushüppes: 1. n. ltn. Animägi — 1.60.

Kolmikhüppes: 1. n. a. o. Laur — 12,05.

Teivaskaugushüppes rakmetes: 1. v. a. o. Miitel — Sakala r. — 6.24,5.

Kuulitõukes: 1. v. a. o. Grepp, 3. div. staap — 10,43.

Kettaheites: 1. v. a. o. Miitel, Sakala r. — 31.47.

Granaadiviskes: 1. v. a. o. Panov — 51 p. 200 m ujumises: 1. v. a. o. Kohv, 6. jal. rüg. — 11.34,7.

Sid. seitsmevõistluses: 1. v. a. o. Panov — 11 punkti.

5×500 m rakm.: 1. 6. jal. rüg. — 7.40,5.

B klass.

100 m jooksus: 1. rms. Lilienthal, Sakala r. — 12.1.

1000 m jooksus: 1. asp. n. a. o. Kaalep, 3. div. suurt. — 2.54,8.

5000 m jooksus: 1. asp. n. a. o. Kaalep, 3. div. suurt. — 17.40,9.

400 m tõkkejooksus: 1. rms. Redlich, 6. jag. rüg. — 1.06,7.

Orienteerimise jooksus rakmetes: 1. rms. Redlich, 6. jal. rüg. — 47 m.

Kaugushüppes: 1. n. a. o. Treial, 3. div. õppek. — 5.53.

Kõrgushüppes: 1. n. a. o. Treial, 3. div. õppek. — 1.50 (155).

Kolmikhüppes: 1. n. a. o. Treial — 10.95.

Teivaskaugushüppes rakmetes: 1. rms. Kaal, 6. jal. rüg. — 6.16.

Kuulitõukes: 1. n. a. o. Maddisson, 3. div. suurt. — 11.14.

Kettaheites: 1. n. a. o. Maddisson, 3. div. suurt. — 34,67.

Granaadiviskes: 1. rms. Mumma, 6. jal. rüg. — 45 punkti.

100 m ujumises: 1. rms. Intson, ajal. rüg. — 1.56,6.

Sid. seitsmevõistluses: 1. rms. Reinhold, 3. div. õppek. — 12 p.

5×500 m rakmetes: 1. 6. jal. rüg. — 7.50,0.

Üldklass.

1. 3. diviisi õppek. (õppek.: Sakala 7:1, õppek.: 6. rüg. 2:1).

2. 6. jal. rüg. (6. rüg.: õppe 1:2).

3. Sakala rüg. (Sakala: õppe 1:7).

Jalgratta kahevõistlus: 1. n. a. o. Jaakson, 3. d. õppek. — 4 p.

2. rms. Lükepak, Sakala rüg. — 4 p.

3. rms. Soovik, 6. jal. rüg. — 8 p.

Vehklemine üleajateenijatele:

Espadronidel: 1. vltv. Mänd, 6. rüg. + 3 — 1, 2. n. a. o. Kadak + 3 — 1, 3. n. a. o. Jussman, õppek. + 2 — 2.

Täkkidel: 1. n. a. o. Jussman, õppek. + 2 — 1, 2. v. a. o. Bluman, õppek. + 2 — 1, 3. v. a. o. Miitel, Sakala r. + 2 — 1.

50 m rakm. ujumine: 1. rms. Intson, 6. rüg. — 1.02,8, 2. kpr. Kiisk, 3. d. suurt. — 1.06,7, 3. kpr. Tamm, 6. rüg. — 1.08,2.

400 m ujumine eriklass: 1. rms. Intson — 9.27,0.

Kettaheide eriklass: 1. rms. Lilienthal — 37,55.

400 m jooks eriklass: 1. n. a. o. Kadak — 55,5.

Jagudevaheline sv. viievõistlus: 1. 6. jal. rüg. jagu — 5½ p., 2. 3. diviisi õppekompanii jagu 7 p., 3. Sakala jal. rüg. jagu 11½ p.

Peale võistluste lõppu diviisiüleml kindral Tõnisson selgitas spordi tähtsust kaitseväes ja eraldis, tänas kõiki võistlustest osavõtjaid ja kohtadele tulijaid, korraldajaid ja kohtunikke tehtud töö ja nähtud vaeva eest ning jagas välja kõigile kohtadele tulijatele väärtuslikud auhinnad. Peale auhindade kättesaamist lahkus sportlaspere staadionilt diviisi orkestri helide saatel. E—dt.

Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus.

9909. 6. Майер, Ю. Отравляющие вещества и их боевое применение. Tõlge saksa keelest. I osa. Omadused, füsioloogiline mõju, lahingline ülesanne. Москва, Госиздат, 1927. 167 lhk.

9863. 8. Eesti diviisi. Leningrad, EKÜ, 1924. 62 lhk.

9908. 8. Гирль, К. Оперативные задачи на основе действий III германской армии 27—29 авг. 1914 г. Вып. I. Tõlge saksa keelest. Москва, Госиздат, 1928. 43 lhk.

9880. 8. Базаревский, А. Мировая война 1914—1918 г.г. кампания 1918 г. во Франции и Бельгии. I. Москва, Госиздат, 1927. 266 lhk., skeem.

9886. 6. Андреев, Е. Основы авиационной техники. Пособие для авиационных механиков. Москва, Госиздат, 1928. 312 lhk.

9915. 2. Gesterding, Sch. Zwanzig Offizierthemen. Ein Handbuch f. d. Offizierunterricht. Berlin, Mittler u. S., 1928.

9905. 93. Ларин, Ю. Государственный капитализм военного времени в Германии 1914—1918 г.г. Москва, Госиздат, 1928. 292 lhk.

9895. 5. Руководство по боевой подготовке артиллерии РККА. Вып. II. Москва, „Воен. Вестник“ 1928. 230 lhk.

9893. 6. Соболев, П. Организация связи в горной войне. Москва, „Воен. Вестник“ 1927. 87 lhk.

9894. 5. Бэссер. Боевые задачи для артиллерии. На отдельн. орудие, взвод и батарею. Tõlge saksa keelest. Москва „Воен. Вестник“. 1928.

9868. 6. Ауэрбах, Ф. Физика на войне. Tõlge saksa keelest. Москва, Госиздат, 1928. 218 lhk.

9884. 2. Тюшевский, А. Тренировка бойца в связи с тактико-стрелковыми занятиями. Москва „Воен. Вестник“ 1928. 118 lhk. Joop.

9883. 5. Львов, Б. Тактика и техника маршей мелких частей пехоты. Москва, Госиздат, 1928. 77 lhk.

9913. 93. Keyserling, H. Das Spektrum Europas. Heidelberg, N. Kampmann, 1928. 495 lhk.

9882. 5. Лемуан. Обучение бою в мелких пехотных частях. Tõlge prantsuskeelest. Москва, Госиздат, 1928. 63 lhk.

9866. 6. Покровский, С., Фаусек, Н. Боевые действия авиации против земного противника. Москва, Госиздат, 1927. 140 lhk.

9907. 6. Афанасьев, Н. Применение учебных стрелковых приборов на учебных пунктах допризывной и вневойсковой подготовки. Москва Госиздат, 1928. 48 lhk.

9 06. 93. Милютин, В. История экономического развития СССР. 1917—1927. Москва, Госиздат, 1928. 416 lhk.

9900. 5. Огородников, Ф. Очерки сравнительной тактики. Вып. I Pealetungi lahing Prantsuse, Saksa ja Poola sõjaväes. Москва, Госиздат, 1928. 159 lhk.

9898. 96. Куйбышев, В. Промышленность СССР. Москва, Госиздат, 1927. 143 lhk.

9878. 2. Samel, W. Gerätkunde. Einrichtung und Ausstattung v. Turnhallen, Sport- und Spielplätzen. Berlin, Weidmann, 1928. 335 lhk. Joon.

9890. 1. Иностранные армии и флоты. Москва „Воен. Вестник“ 1928. 781 lhk.

9914. 8. Архив русской революции. XIX. Берлин 1928.

9912. 6. Попов, В. Зрительная сигнализация. Москва, „Воен. Вестник“, 1928. 62 lhk.

9917. 3. Тетин, М. Руководство по ведению дознаний в частях и учреждениях РККА. 2-ое изд. Москва, Госиздат, 1928. 188 lhk.

9904. 3. Беляев и Полев. Строевое дело-производство в штабах отдельных частей РККА в мирное время. Москва, Госиздат, 1927. 279 lhk.

9902. 6. Филатов, Н. Краткия сведения об основаниях стрельбы из ружей и пулеметов. Москва, Госиздат, 1928. 232 lhk.

9897. 2. Шур и Шпайер. Военно-ветеринарная служба. Москва „Воен. Вестник“ 1928. 359 lhk.

9918. 6. Козловский, Д. Артиллерия кн. III. Москва, Госиздат, 1927. 289 lhk.

9916. 8. Godwin-Austen. The staff and the staff College. London, Constable and Co Ltd., 1927. 323 lhk. Pilt.

9871—9876. 3. Provisorische Vorschrift f. d. ausübenden Militärwirtschaftsdienst. Abschnitt I—VI. Wien.

9732. Cole, D. H. Imperial Military Geography. 5 Ed. London, 1928.

9733. Lindsell, W. G. Military Organisation and administration. 6 Ed. Aldershot, 1927.

9734. Girod. Le service d'un an. Paris, 1927.

9735. Bouchacourt. L'Infanterie dans la bataille. Paris, 1927.

9736. Chapouilly, E. La grande guerre. (Traduit du russe). Paris, 1926.

9737. Wanthly, L. Psychologie du soldat en campagne. Paris, 1920.

9738. Perrier, P. De Descartes au general X. Paris, 1926.

9739. Lebaud. Education morale du „Soldat de demain“. Paris, 1927.

9740. Базаревский, А. Мировая война 1914—1918 гг. Том 2. Москва, 1927.

Pilte manövrilt.

Rännaku „raskused“.

Esimene sõdur teisele: „See rännak oleks päris naljaasi, kui seda „isiklikku ahvi“ niipalju ühes ei oleks võtnud.“

„Eraalgatus“.

Jaotülem: „Keda teie seal tulistate, vaenlast pole ju veel näha?“

Laskur: „Otse meie ees vaenlase vaatleja, teda tulistan!“

Jaotülem: „Aga see on ju vahekohtunik.“

„Sõjaplaan“.

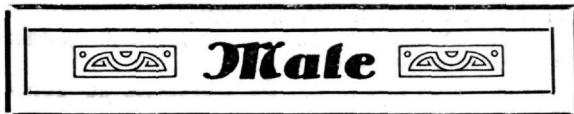
Oieks tarvis „vaenlase“ supikatel „vangivõtta“ siis saaks alles süüa!“

„Kui puuduvad kuulid“.

Jalaväelane: „Käed üles! Olete vang!“
Ratsaväelane (vaenlane): „E-eh, aga ma lasin teid juba eemalt maha.“

SISUSTIK: J. Tõrvand. Kaitseväe järjekorralise spordi paraadi päevad. — Üleriikliste kaitseväe spordivõistluste kava 22.—26. aug. 1928. a. — -mp. Rügemendi taktikaline õppus Satslerinna—Sopegina—Mustaja—Lutepää raionis 29. VII—1. VIII 1928. — L-ks. Vabadussõjas langenud Põlva kangelastele mälestussamba avamine 29. VIII 1928. — Mälestus- ja ausammast Saaremaa kangelastele avati 29. juulil 1928. a. Kuresaares. — E. Mälestustahvel Vabadussõjas langenud Ridala kihelkonna poegadele avati 5. aug. 1928. a. Ridala kirikus. — Lipude annetamine 9. ja 6. jalaväe rügemendile 8. juulil 1928. a. Pärnus. — A. N. Shifrist. — E. Pataljoni ülemate I. kursuse Jägala laagris 14.—16. augustini 1928. a. — O. J-n. Aspirantide kursuste IX lennu lõpetamise puhul. — H. K. Õhufoto — kui õhuluure vahend. — L-ks. Sõjakool Petserimaal laagris. — G. L. Jalaväe lennuki tegevus. Kahurväe marutules Chemin-des-Dames juures 1917. a. — H. J. Akadeemikud lennupraktikal. (Veste.) — Aug. Taader. 5000 meetrit. — Kiri toimetusele. — Sõjakirjandust. — Sport kaitseväes. — Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus. — Naljad. — Male.

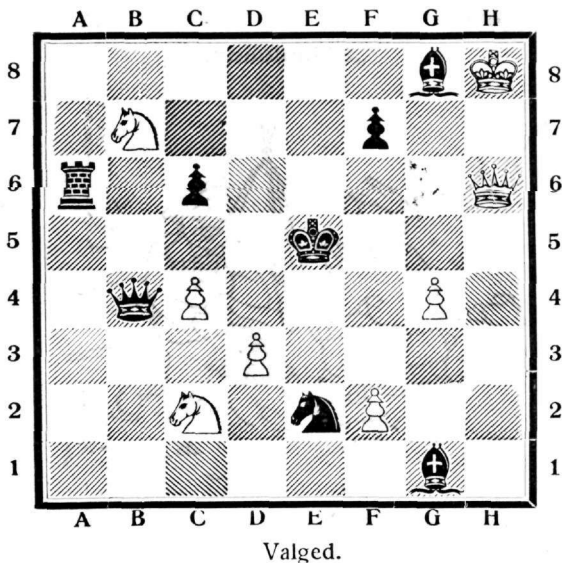

Toimetaja A. Burmeister

Ülesanne nr. 67.

Kokku seadnud K. Kubbel.

Mustad.

Valged: Kh8, Lh6, Rb7 ja c2, Ec4, d3, f2 ja g4.

Mustad: Ke5, Lb4, Va6, Og1 ja g8, Re2, Ec6 ja f7.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

A. Burmeisteri ülesande nr. 65 lahendus.

1. La6 — e2, Rg3 : e2,

2. g2 — g4 annab matt.

1. (La6 — c2), Rg3 : f5,

2. Le2 — e8 annab matt.

1 (La6 — e2, Oh4 üks kõik kuhu,

2. Kf3 : g3 annab matt.

Õiged lahendused saafid prof. Th. Lemba, stud. techn. V. Teppaks ja V. Mikeias (Tallinnast), veltveebel V. Saar, v. allohwitser Mart Unt ja kapr. J. Peterson (Võrust).

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP.

Ilmusid trükist

Kindralstaabi VI osakonna kirjastusel:

Juhendid

gaasikaitse torvikute käsitamiseks.

Hind 40 senti.

Kolonel-leitnant J. Sutsar:

Soomusmasinate käsitamine.

Hind 60 senti.

Raamatud on müügil

„SÖDURI“ talituses, Uus tn. 10.
TALLINNAS.

Möödukate hindadega soovitan riigi asutusile
oma tööstuses walmistatud

valgeid ja pruune klasuurituid

ahju potte.

Tartu vanem savitööstus.

Roosi tän. nr. 30. Kõnetr. 9-29.

Austusega

Jaan Künnap.

Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10.

PETSERI MAAKONNA VASTASTIKUNE KINDLUSTUSE SELTS

Asut. 1922. a. Petseri maakonna valitsuse poolt.
Seltsil on üle 3000 liikme.

Edasikindlustus EESTI ÜHISTEGELISES KINDLUSTUS KESKSELTIS.

Igasuguse varanduse kindlustus tule vastu. Kariloomade ja hobuste kindlustus õnnetuste, haiguste, taudide ja varguse vastu.

Selts töötab ühistegelisel alusel ja kõik kindlustusvõtjad on ühtlasi ka seltsi liikmed.

Agendid kõigis valdades.

Jooksvad arved Eesti Panga Petseri osakonnas, Petseri Ühispangas ja Petseri Laenu ja Hoiu Ühisuses.

JUHATUS.

P. Rätsepp

Petseris, Tartu t. 1. Tel. 88.

Koloniaal- ja tubakakaubad.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Möödukad hinnad, korralik teenimine.

Kaitseväelastele parim sisseostukoht.

Kellasepa tööstus

S. KROMP

VÕRUS, Kreutzvaldi tänav nr. 23.

Kirjutusmasinate parandus ja mitmesuguste peente tehniliste tööde täitmine, metalli- ja klaasi kuldamine ja hõbetamine. Taskuskantavate päiksekellade valmistamine.

Eriala: igasuguste ajanäitajate asjatundlik parandus ja kordaseadmised.

Kella- ja optikariistade kauplus

A. Reinfeldt

Võrus, Tartu tän. nr. 12-a.

Suures valikus igasugused kellad ja optika riistad, parandus korralik ja vastutusega. Võistleb hinnas, töös ja kiires tellimise täitmisel lühikese aja jooksul.

Võru vana apteegi rohu- ja värvikauplus

Soovitab: Kõiksugu värvimulda, sikkatiivi, värnitsat, tärpentini, kriiti, pintsleid, põrandat, tõlla ja mööblil lakke, email lakke kõigis värves kodu- ja välismaa vabrikutest.

FOTO ASJAARMATAJATELE: Foto aparate, foto paberit ja postkaarte, ilmutajaid padrunites ja foto kemikaalid. Kopeerimise raame, aparadi jalgu (kokkukäidavaid), ilmutamise vanne, kasette j. n. e.

Seepe, kosmeetika ja parfümeeria kaupu suurimast väljavallikus kodu- ja välismaa vabrikutest.

Metalli puhastamise vedelikud ja pastad, jalgrataste ventillgummi, gummi liimi j. n. e.

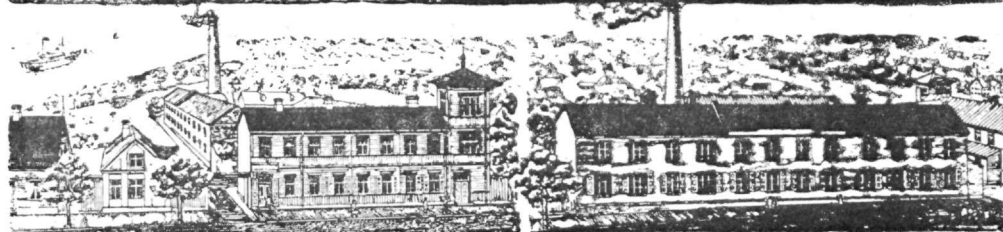
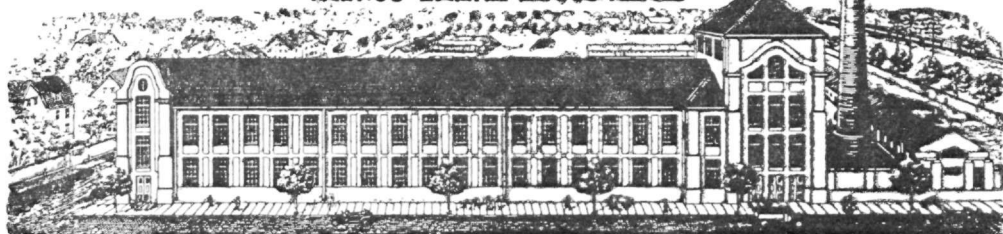
Võru vana apteegi mineraalvee tehas

Soovitab: Seltersi, soodat, sidroni-soodat, limonaadi ja mõdu tuntud hädades.

SUUREM JA TÄIELIKUM LINATÖÖSTUS

PÄRNU LINATÖÖSTUS A/S.

PÄRNU RÄÄMA TÄN. 38 TEL. 125

LINAKETRAMISE, RIIDEKUDUMISE JA VÄRVIMISE, VILLAKETRAMISE, KALAVÖRGU KUDUMISE JA NÖÖRI VABRIKUD PÄRNU, RÄÄMA TÄN. 38. TELEFON 125.

Kas teate?

EESTI OMAVALITSUSTE KINNITUS SELTS „OMA“

juhtijad on tuntud omavalitsuste tegelased ja selle järeldusel ettevõtte puht rahvusline ilma kõrvalmõjudeta

Toimetab igasugu liikumata ja liikuva varanduste kinnitust

tuleõnnetuste

vastu. Ainukese Seltsina Eestis põllusaagi kinnitusi

rahekahjude

vastu, mida põllumeestel eriti tuleb silmas pidada ja eriliselt soodsatel tingimistel

elukinnituste

lepingute sõlmimist kasvavate dividendidega.

Seltsi kindlustused:

Põhi- ja tagavara kapitalid üle Mrk. 27.000.000.—

EDASIKINNITUS VÄLISMAAL. Seltsi tegevusest saadud tulu omavalitsuste kaudu rahvale tagasi.

Rahva kasu — Teie kasu!

SELTSI JUHATUS: Tartus, Lihaturg 7. Kõnetraat: Üldine 3-44, juhatus 5-62.

PEAAGENTUUR: Tallinn, Rütli ja Harju tän. nurgal nr. 15/46.

AGENTUURID linnades, alevites ja valdades.